55 *Lit*

d wſzego złego, W

wſzelkie

ánie

grzech

iſtwa

s Pan

niem ſkrzydeł twoich

Mo

I E. ktorego O

oim roz

tanarios alendos esse vberius; Mercurialis ad hanc diuersitatem tollendam du-plex scribit esse quartanæ principium, aliud breue, quod primis paroxismis terminatur, aliud, quod concluditur terminis cruditatis, & coctionis, & longissimum esse solet addens Auicennam, si primo modo accipiatur principium, recte imperare victum tenuem ab initio quartanæ, sed si secundo modo, valde melius sentire Gal. & alios, dum in hoc principio dicunt minime expedire victum tenuem; veruntamen huic responso acquiescere minime possum, quoniam quartana febris legitime, & exquisita longissima esse solet 1. epid. com. 3. t. 4. quod si quis dixerit Hipp. in lib. de carnibus ad finem memoriæ traditũ reliquisse, quartanam febrem duabus hebdomadis iudicari, & 2. aph. 25. æstiuas quartanas breues nuncupare, concedam & ego quamlibenter, sed cum rarissime hoc eueniat in ea, de qua sermo, & vnicuique vel ruditer in arte versato abunde constet in morbo, qui cito sua tempora permeat, nulla ratione conuenire victum liberalẽ, sed omnino parcum, nunquam putauerim ad hoc ipsum solum in eo præcepto tradendo respexisse Auiccenam. Accedit, quod Auic. nõ loquitur de huiusmodi quartanis quę paucis terminantur paroxismis, vt clare ex eo colligitur, quod subiungit, post tres septimanas pleniori cibo nutriendos esse quartanarios, ita vt expresse velit in quartana de qua sermo, a principio tenui omnino victu esse vtendum, non pleno, & copioso, vt habet Gal. Quamobrẽ dicatur potius, si nos propriam rationem, & indicationes spectemus, quæ a temporibus morborum accipiuntur, ita esse agendum, vt consulit Gal. ipse, verum si ad aliquod aliud, quod coniunctum sit, respiciamus, quodque propriam quandam habeat indicationem, quæ priorem ex morbo desumptam obscuret, profecto debemus rationem, si non vndique aliqua saltem ex parte immutare; fere enim semper a principio quartanæ, veluti cuiuscunque affectus melancholici prima vocata regio plurimis scatere solet crudioribus excrementis ex mala concoctione ventriculi, qui in illis frigidus est; vnde inter initia cogi videtur medicus tenuem victum præscribere, vt interim coquantur, ac debellentur cruditates, a quibus ventriculus leuatus rectius proprio fungitur offitio, qua re præstita, possumus victus rationem instituere prout tẽpus, & natura morbi postulare videtur. Ex quibus clare cernitur, quomodo victus ratio, & plena, vt ait Galen. & tenuis, vt habet Auicen. in quartan[illegible] Vbi enim curans medicus cognouerit multas la[illegible] vndique debeant, antequam morbum adaugea[illegible] que præscribatur, quo maiori ex parte deuictas [illegible] assequetur; postea vero vsque ad consistentiã m[illegible] t viros in illud vsq; tempus ferendo oneri suffic[illegible] lutum quæsitũ, mox (cũ paucis Chyrurgicum fo[illegible] maceuticum ventum est in quo primum multis c[illegible] ous probatum fuit, quartanam a principio lenite[illegible] pit 1. ad Glauc. & male agere medicos illos rec[illegible] ibus insequentes, contra Gal.

mentem

tanarios alendos esse vberius; Mercurialis ad hanc diuersitatem tollendam duplex scribit esse quartanæ principium, aliud breue, quod primis paroxismis terminatur, aliud, quod concluditur terminis cruditatis, & coctionis, & longissimum esse solet addens Auicennam, si primo modo accipiatur principium, recte imperare victum tenuem ab initio quartanæ, sed si secundo modo, valde melius sentire Gal. & alios, dum in hoc principio dicunt minime expedire victum tenuem; veruntamen huic responso acquiescere minime possum, quoniam quartana febris legitime, & exquisita longissima esse solet 1. epid. com. 3. t. 4. quod si quis dixerit Hipp. in lib. de carnibus ad finem memoriæ traditũ reliquisse, quartanam febrem duabus hebdomadis iudicari, & 2. aph. 25. æstiuas quartanas bre
B ues nuncupare, concedam & ego quamlibenter, sed cum rarissime hoc eueniat in ea, de qua sermo, & vnicuique vel ruditur in arte versato abunde constet in morbo, qui cito sua tempora permeat, nulla ratione conuenire victum liberalẽ, sed omnino parcum, nunquam putauerim ad hoc ipsum solum in eo præcepto tradendo respexisse Auiccenam. Accedit, quod Auic. nõ loquitur de huiusmodi quartanis quę paucis terminantur paroxismis, vt clare ex eo colligitur, quod subiungit, post tres septimanas pleniori cibo nutriendos esse quartanarios, ita vt expresse velit in quartana de qua sermo, a principio tenui omnino victu esse vtendum, non pleno, & copioso, vt habet Gal. Quamobrẽ dicatur potius, si nos propriam rationem, & indicationes spectemus, quæ a temporibus morborum accipiuntur, ita esse agendum, vt consulit Gal. ipse, verum si ad aliquod aliud,
C quod coniunctum sit, respiciamus, quodque propriam quandam habeat indicationem, quæ priorem ex morbo desumptam obscuret, profecto debemus rationem, si non vndique aliqua saltem ex parte immutare; fere enim semper a principio quartanæ, veluti cuiuscunque affectus melancholici prima vocata regio plurimis scatere solet crudioribus excrementis ex mala concoctione ventriculi, qui in illis frigidus est; vnde inter initia cogi videtur medicus tenuem victum præscribere, vt interim coquantur, ac debellentur cruditates, a quibus ventriculus leuatus rectius proprio fungitur offitio, qua re præstita, possumus victus rationem instituere prout tẽpus, & natura morbi postulare videtur. Ex quibus clare cernitur, quomodo victus ratio, & plena, vt ait Galen. & tenuis, vt habet Auicen. in quartana ab initio administrari posit. Vbi enim curans medicus co-
D gnouerit multas latitare cruditates, quæ absumi vndique debeant, antequam morbum adaugeant, tunc ab eo cibus tenuis eo vsque præscribatur, quo maiori ex parte deuictas a calore, & consumptas ieiunio assequetur; postea vero vsque ad consistentiã morbi pleniorem cibũ imperet, vt viros in illud vsq; tempus ferendo oneri sufficere valeant. Post huiusmodi solutum quæsitũ, mox (cũ paucis Chyrurgicum fontem absoluerimus) ad Pharmaceuticum ventum est in quo primum multis cum rationibus, tum auctoritatibus probatum fuit, quartanam a principio leniter esse tractandam, vt Gal. præcipit 1. ad Glauc. & male agere medicos illos recentiores, qui nonnullas è veteribus insequentes, contra Gal.

mentem

Nomine

DOBRE SŁOWO
ktore
NAYSWIĘTSZA
MARYA
PANNA
CAŁEMU SWIATU,
Przy Zwiáſtowániu Wćielęnia Syná Bożego, Dnia 25. Marcá, ná Dobry Wieczor, Máćierzyńskim dáłá afektem:
w Kośćiele WW. OO. Kápucynow pod Tytułem tegóż N. M. PANNY Zwiáſtowánia, Roku 1719. Kazániem ogłoſsone.
A potym
JASNIE OSWIECONEMU PANSTWU,
I.O.I.M.P. IERZEMU DOMINIKOWI
HRABI ná WISNICZU y IAROSŁAWIU
LUBOMIRSKIEMU
SWIĘTEGO RZYMSKIEGO PANSTWA XIĄZĘCIU, Podkomorzemu Koronnemu, Generáłowi Lieutnantowi Woysk Cudzoźiemskich I.K.M. y Rzeczypoſpolitey; Olſztynskiemu, Káźimierskiemu, Vſzyckiemu &c. &c. STAROSCIE.
IASNIE OSWIECONEY IEYMOSCI PANI
MAGDALENIE
z SZCZEKARZEWIC
HRABINEY ná WISNICZU y IAROSŁAWIU
LUBOMIRSKIEY,
S. R. P. X. Podkomorzyney Koronney, Generáłowey Lieutnantowey &c. Olſztynskiey, Káźimierſkiey, Uſzyckiey &c. &c. STAROSCINY.
PANSTWU y DOBRODZIEYSTWU DEDYKOWANE.
Przez X. MARCELLA DZIEWULSKIEGO Fránćiſzkáná, S. Th. L. Kuſtoſza na ten czas Chełminſkiego, Kaznodźieie Ordynáryuſzá Krákowſkiego.
Do druku podáne, Roku Páńſkiego 1720.

W KRAKOWIE, w Drukárni Fránćiſzká Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biſkupá Krákow: Xćiá Siewierskiego, Ordynaryinego Typografá,

Fluminis impetus lætificat Civitatem DEI *Psal.* 45. | Opus manuum artificis in Ascia, *Jer.* 10.

I.

Chwalebny Oryginał, święta, rzecze, sprawá,
Kto uważy iák płynie, zkąd, y czym SRZENIAWA
Z głow rádą, z ust wymową, z serc miłośćią Cnoty:
Z ran krwią zá cáłość Polski, z czoł krwáwemi poty.

II.

Zacny TOPOR TARŁOWSKI, męstwem ustalony,
W pracách záhártowany, trwáłośćią wsłáwiony:
Łáská Boża ukułá, Cnotá záostrzyłá;
Miłość Wiáry, Oyczyzny, wiele nim zrobiłá.

III.

Poki płynie Oyczyznie tá RZEKA szczęśliwa:
Poty z niey w wielką pomoc y w chwałę opływa.
A z Ciebie miánowićie XIĄŻĘ Podkomorzy:
BOG Polszcze dość dał sławy, y ieszcze przysporzy.

IV.

Wspływa TOPOR w SRZENIAWIE, iák niegdy w Iordánie, (*4. Reg. 6*)
Wspływa Polszce ná zaszczyt. Tylko niech się stánie,
Vivat XIĄŻĘ y XIĘZNA. Niech ich zdrowie słynie,
Złoty wiek w łásce Bożey niech im nie upłynie.

IASNIE OSWIECONE MOSCIE XIĄŻĘCE PANSTWO Y DOBRODŻIEYSTWO.

M*iárkuiac Páńſki ná Niebie y ná źięmi geniuß: że więcey áfekt ánizeli dar ßacuiac, y nayliżßym nie gardźi prezentem;* BOG *od ubogiey Wdowy, y dwa mizerne kwartniczki zá ſto tyśięcy przyimuie;* a. *á z ludźi: Auguſt Ceſarz od ubogiego Filozofá, Dáktyle;* b. *Artáxerxes Krol Perſki od Omizeſa, iábłko; od chłopká z práce rak ſwoich żyiacego przygarśń wody;* c *Ludwik XI. Krol Fráncuſki od iednego Myśliwcá Kononá, rzepę;* d *Bertá Ceſarzowa od właſney poddánki motek nići,* e *w podarunku zá ſpecyał bierze; mowiac z tych káżdy:* Pauper dat quod habet: Zebrak co ma, to ſwemu Chlebodawcy ofiáruie: *w tę nádźieię poważam ſię z máłym doſyć wdźięczności trybutem, przed wielka Wáßę pokazáć ſię Prezencya,* Mośćie Xiążęce Dobrodźieyſtwo. *Miárkuiać zwykła naiáśnieyßego ſłońcá gene-*

 nero-

a Luc. 21 *b* Ath. in 14 lib. *c* Plut. in Art. *d.* Ægid Corroz, de dict. & fa: mem: *e* Roſwey 8. Oct. vit. Virg.

nerozya: że ſię y naylizſʒemu promieńmi ſwymi záſʒycáć pozwala ſtworzeniu; uważam známięnita Páńskich Oſob Wáſʒych eminencya: żeście Polskiego Niebá Luminarze wielkie, iák w ſplendorách nieprzebráne, ták w udźielney y naymnieyſʒym átomom świátłośći wáſʒey nie ſkape: Soles omnibus ijdem. Prześwietnie Herbowne Kleynoty Wáſʒe, naydawnieyſʒe á nayzacnieyſʒe Korony Ornamenta, Wielka to niegodney świátá prace moiey illuminacya: Sanè auctoritas tantorum Nominum prima fronte prælatorum, totum exinceps commendabilius reddet opus. a Ozdobá Pola Sármackiego: z Głow o dobro poſpolite zarádnych; z ran zá cáłość Oyczyzny podiętych; z ſercá Monárchow: ingentia merita ingentibûs coronîs płácacych, ſwoy Oryginał máiaca, w złoto miłośći BOGA y Oyczyzny bogáta, w Purpurę Krwie Szláchetney, Xiażęcych prerogátyw, Senatorſkich Dignitarſtw doſtátnia SRZENIAWA: latèq; fluens, atq; inclytus Amnis: b po ktorey, Cnot y Honorow, intratna BOG Polſʒce opátrzył defluitacyæ Munera magna dedit, trans has vexitq; per undas. Rzeká nád Weſpázyanowa ſʒczodrotę przećiwko Niebu y źiemi choynieyſʒá: ut profit ſeſe immenſos diſtendit in alveos; c w fortunie ditior Oceanô; d w pobożnośći: ſanctior laticibus Iordanis; w ſʒczerośći: purior criſtallinis fontibus; w zaſługách fluuiîs præſtantior omnibus; e w tálentách: tempeſtate ſua pretioſus. f Rzeká podźiwienia godna: że gdy po świećie ná ochotnych do obrony Wiáry y Oyczyzny suchy rok, tá nigdy w tey ochoćie nie wyſycha: gdy nieprawośći y exorbitáncyi, po rożnych katach pánuie powodź; tá nigdy z brzegow boiaźni Boſkiey, nie wylewa: par ſemper ſimiliſq; meat. g Szczęśliwa przy tey Rzece Polſká: ilekroć uprágnęła w czymkolwiek rátunku: Hôc pulſa ſitis fluviô; h ilekroć ná iáki západła defekt: tá iey Rzeká wiele pomogłá: unda ſalubris erat; i. ná iey ochłodę z Iáśnie Oświeconych LVBOMIRSKICH Domu: flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant. k Doznáłá Polſka pod czas Krzyżackich, Moſkiewſkich, Tureckich, Tatárſkich, Kozáckich, Wołoſkich, Niemieckich, Szwedzkich, woien: Hujus miracula fontis; l. y przyznáłá: że iey Prześwietna SRZENIAWITOW Prozápia z Niebá dána: Rivos è ſidere ducit. m Mowiłá nie ráz koſztownemu záſʒczytow ſwoich Potokowi: Tu mihi refugium, tu mihi portus eris. n. Szczęśliwy, przyznáć to, Port: u ktorego poſpolity wſʒytkich, y pártykulárny wielu niedoſtátek: Promontorium bonæ ſpei znayduie: nieprzyiaćielſka ámbicya ná ſtráſʒny nápada ſʒkopuł: Portus miſeris, ſcopuluſq; ſuperbis. o Widźieć było nie raz ná morſkich płytkośćiách wyrażone Niebo: Rutilabant æquora ſtellîs, p Iáśnie Oświecony LVBOMIRSKICH Dom: Regia Solis: niezbrodzone chwały w ſwych ſplendecách morze: Hoc mare magnum & ſpatioſum: nie drobnych gwiazdeczek, lecz Magnorum mundi luminum: w nim ſię wydáie ápparencya: Genus egregium, fulget de ſtirpe potentum. q MAREK LVBOMIRSKI Hrábiá ná Lubomierzu

Ka-

a S. proſp. b Gver. de Nat: Ioan: c Homer. 28. d Virg. e Claud. Mart. Vict. f Homer. g Claud. in Prob. h id. i Stat l. 1. Ep. k Ovid l id. in Met. m Auſon. n Mart. o Ovid. p Petr. l. 1. Ep. q Sil. L. 16.

Kaštelan *Zawichoſtski*: ſimilem quæ protulit ætas, conſilio vel marte virum? [a]. PAWEŁ LVBOMIRSKI Woiewodá *Lubelſki: Rzec o nim co* Sydonius *o Kámillusie:* Respublica noſtra tota Camillus erat: WOYCIECH *Syn iego, ſwego wieku Cyneaſʒ: wielki do* Rudolfa I. *Ceſarza w Roku* 1277. *Poſeł:* Comes Imperij *od niego uczyniony:* Aggrediebatur metuenda viris. [b]. IOACHIM *drugi Syn iego: Ludwikowi Węgierskiemu y Czeſkiemu Krolowi, przećiw Solimánowi ná pośiłek poſʒedſʒy, ná Márſowym plácu zoſtał; nieśmiertelna, godna wielkiego Pánegiryku zoſtáwiwſʒy pámiatkę:* SEBASTYAN LVBOMIRSKI Hrábiá *ná* Wiſniczu *Káſʒtelan Woynicki, Sendomirſki, Spiſki, Dobczycki &c. Stároſtá, Prádźiád Twoy* I. O. Xiążę: *dość to wielkie nieśmiertelney ſławy wydał Echo: że mu* nihil defuit, niſi quod mortalis fuit. Reipublicæ ſtudioſiſsimus, obſequio in Reges Majoribus ſuis par. Bello & pace clarus; [c] Rudolfowi II. *Ceſarzowi z nakłádu ſwego záćiężnym ná pomoc przybywſʒy Woyſkiem, zá práwa ſtánał rękę; Zygmuntowi* III. *w dobywániu* Smoleńſká *drugie ſerce:* Belli ſecundos reddidit exitus, [d] STANISŁAW LVBOMIRSKI *Ruſki, á potym Krákowſki* Woiewodá, *Generał Máłopolſki, Spiſki, Zatorſki, Niepołomicki, Dobczycki &c. Stároſtá, Dźiad Twoy: przećiwko Oſmanowi pod Choćimem Polny, á potym po Károlu Chodkiewiczu, Wielki Koronny Hetman. Iákby ſobie mężnie y mądrze poczynał: z wiekopomnego nád Biſurmanem miárkowáć zwyćięſtwá. Doſyć co piſʒe Okolſki: że* STANISŁAW, cùm in omnibus alijs expeditionibus Regni fuiſſet victorioſus, in Chocimenſi apparuit glorioſus; in alijs vocatur Patriæ amator: in hac vocatus eſt, Pater & Servator. *Wielu Kośćiołow, Fortec, Klaſʒtorow Fundátor: u* BOGA *Koronę, u ludźi niezwiędłe záſłużył Laurey: od* Ferdynánda III. *między Xiążętá Rzymſkie* honorificè *policzony; pewnie że honor Polſkiemu Narodowi Páńſka ſwoia, y u poſtronnych Monárchow, uczynił Cnota:* Maximus ille armis, Maximus ille Togâ. [e] *Drugi,* IOACHIM LVBOMIRSKI *Brát młodſʒy* Stánisłáwá: Vir in Toga Sagoq; celeberrimus: [f]. *Dobczycki, Lipnicki, Tymbarſki Stároſtá: z Oycem Smoleńſka dobywáiac, młody wiek krwia Rycerſka farbuiac, chwalebna śmierćia nieśmiertelne zásłużył pochwały:* Ni mors immatura invidiſſet: maximum decus Patria vidiſſet [g]. IERZY LVBOMIRSKI *S. R. P.* Xiążę *Twoy y Oyczyzny Oćiec: Márſʒałek W. K. Generał Máłopolſki, Hetman Polny Koronny: Polſki Scipio, Annibál:* Marte clarus & vinci neſcius armis: [h]. *Sam nie tylko zá* 10. *tyśięcy, lecz* innumeri militis inſtar: [i]. *znáczne iednák ná obronę Oyczyzny, koſʒtem ſwoim, chował Pułki, Moſkwie y z ich Szeremetem ná wieki pámiętny; ná ſwawolne Rákocego kupy, ćios śmiertelny; ná Szwedzkiego Lwá Sámſon: y Toruńſkie o tym umieia powiádáć mury:* ſuccubuit Mars ipſe Viro: [k] Władysłáwowi IV. *Epheſtyon,* Iánowi *Kázimierzowi* extra Regnum *wyjádzonemu* Ioab: *on go zbroyna ręka ſwoia z*

b *Slaſka*

[a] D. Ven. Fort. [b] Claud [c] Epit Cra: ad SS. Trin. [d] Horat. [e] Ovid. [f] Okolſki [g]. Epit: Cra: SS. Trin: [h] Ovid. [i] idem [k] Barl.

Sláſká do Polſki zprowádźił: ſemper in æternum clara Trophæa ferens: a MICHAŁ ALEXANDER Woiewodá *Krákowski*, *Stryi Twoy*: *Imieniem y rzecza wielki*: ſecundùm Nomen, ita & laus ejus. KONSTANTYN, *wielkiego Konſtantyna cnot pełen*: Nomen erat virtutis, & ipſe acerrimus armîs: b *Niewiem z iákaby rewerencya wſpominać* ex eodem virtutis procreatos nido: *Rodzonego, Przyrodnych, Stryiecznych Bráći twoich* I.O. XIĄZĘ: quorum gloria manet in æternum. HIERONIM LVBOMIRSKI *Chorąży naprzod Koronny, od* Ludwiká XIV. *Krolá Fráncuskiego złotym udárowány łáncuchem, pod Choćimem y Zoráwnem ná Ottomáńſki Xiężyc ćiężka plagą; potym Márſzałek Nadworny* Iana *III. pod Wiedniem nád dwiemá Regimentámi Ceſárskimi Pułkownik*: *znáczny ſławnego zwyćięſtwa* Cooperator, *nad Moráwa Rzeka* 8. *tyśięcy Turkow*, 10. *tyśięcy Tátárow zbił*, Optimus imperiô, & fortis Bellator in armis c. *tož Podskárbiem zoſtáwſzy Koronnym*: *ſam zá ſkarb Koronie ſtánał*; *Większa Buławą*, *męſtwem y odwagą*, *poſtronnym Narodom groźny*; *Káſztelanem náoſtátek Krákowskim*, *to naywyżſze w Senaćie ozdobił mieyſce*. STANISŁAW LVBOMIRSKI Marſzałek *W*.K. & ipſe ſapientum Princeps: *w rádách y pismach iego*: Quot ſententiæ, tot oracula, & propè miracula. IOZEF LVBOMIRSKI Marſzałek W. K. *godny Imienia ſwego y dobrá poſpolitego piáſtun*. ALEXANDER LVBOMIRSKI *Stároſtá Sadecki*: *ná godne tego Imienia ſadźił ſię dźiełá*: & magnos Heroas agebat. d. FRANCISZEK LVBOMIRSKI ś. p. *Stároſtá Olſztyńſki Rodzony Twoy*: *ktorego Cnotá Polſkiemi nieogárniona gránicámi*, *y po cudzych ſię wſławiłá kráinách*; *nie tylko ſię po źiemi*, *lecz y po morzu ſzeroko rozpoſtárta*: ſolo ſaloq; potens. Veneror magna Nomina: *Domu y Oyczyzny ozdoby*: I.O. XIĄZĘ IMC. IERZY LVBOMIRSKI Oboźny *Koronny* &c. Vir maximus armîs: e. *zacnych iego* qualitates *punktem zámknąć nie można*: Gloria magna Viri numeroſis notanda paginis. Iaśnie Oświecony Xiążę IMC. THEODOR LVBOMIRSKI *Stároſtá Spiſki* &c. Magnus in Imperio Heros: *w Woyſku Ceſárzá Imći Generał*. O quantus in armis ille! f. *przyznaia támeczne kráie*: Auxiliumq; Domus Servatoremq; fatentur: *iákimi go* BOG *ukwalifikował dárámi*: *wymowić trudno*. I. O. Xiążę IMC. ALEXANDER DOMINIK *Stároſtá Sendomirski*: Ornatur fortuna Virô g. *Což rzekę o inſzych* famâ Orbem implentibus Viris? *o owych* Generałách, Káwalerach Wielkich. *y inſzych prawdźiwie Xiążęcych Oſobách*, *oſobliwych Oyczyzny obronách y ozdobach*? *Rzekę krotko á prawdę*: *że* LVBOMIRSCY Bellôq; Togâq; Maximi h. *Co rzekę o godnych oſobliwego Pánegiryku Heroinách*? *pięknośćia z Helenámi*, *mądrośćia*, *dźielnośćia*, *pobożnośćia*, *z Amálázuntámi rownáiacych Dámách*? *Gracye Polſkie*: KATARZYNA LVBOMIRSKA: *ktorá byłá zá* IANEM Xiążęćiem Oſtrogskim Káſztelánem Krákowskim. *Sioſtry iey*: ZOFIA OLE-

a Drep. Flor. *b* Ovid. 6. Met. *c* Dares: *d* Manil lib. 5. *e* Horat 12. Iliad. *f* Grat. *g* Claud. *h* Barlæus.

OLESNICKA: *Woiewodźina Lubelska*; BARBARA ZEBRZYDOWSKA, *Miecznikowa Koronna*; CHRYSTYNA KONIECPOLSKA *Kaſztelanowa Krákowſka, Hetmanowa W.K.* ELEONORA LVBOMIRSKA: *iák piſze Okolski*: in Virginitate, cum magna opinione Sanctitatis mortua: Cracoviæ in ſepulchro Patris ſepulta, quieſcit: Babki *Twoie*. CHRYSTYNA *druga*, z Xiażęćiem RADZIWIŁEM *Kanclerzem W. L. w dożywotnia zkontráktowána przyiaźń*: *y* KONSTANCYA CZARNKOWSKA *Stárościna Międzyrzecka*: Ciotki *Twoie, niewyſłáwionych przymiotow y Cnot Pánie*. KONSTANCYA POTOCKA Káſztelanowa *Krákowſka, Hetmánowa W. Koronna*. Sioſtrá *Twoiá*: *kocháiaca* BOGA, *ná ozdobę Swiatyń iego, wiele łożacá Senatorká*: Fæmina digna cœlô. *Druga* Sioſtrá *Twoiá, zá* SAPIEHĄ *Koniuſzym Litewſkim*: *ze wſzech miar godna Heroina*: Mulier virtutis. ELZBIETA RYBINSKA *Woiewodźina Chełmińſka*: Sapiens Mulier, ornamentum Domûs. TERESA LVBOMIRSKA Márſzałkowná *Koronna*: IOZEFA z THEOFILE Xiężny *Zasłáwſkiey Corá*: *zá* KAROLA Neyburskie Xiażę dána: *Dom ſwoy* Xiążęcy z Ceſárskim y Portugálskim *Maieſtatē*, z Xiażęty *Pármeńſkimi, y inſzymi zkolligowáłá*. O felix! mundiq; decus pulcherrima cunctîs. Vtinam æternum ſuperſtes: Iáśnie Oświecona Xiężna ELZBIETA SIENIAWSKA *Kaſztelánowa Krákowſka, Hetmánowa W.K.* Muliebri ſpecie, virili pectore, Angelico Conſiliô *Páni*. I.O. Xiężna ANNA MAŁACHOWSKA *Woiewodźina Poznáńſka*: Ingens animi Virago, Artemiſia Polona. I.O. Xiężna ANNA WIELOPOLSKA, *Woiewodźina Sierádzka, Generałowa Małopolſka*: Ipſa ſuum tranſcendit ſplendida ſexum. I. O. Xiężna SANGVSZKOWA: eximium gentis jubar. *Nie wſpominam inſzych niepoliczonych tego Wielkiego Domu ſplendorow*: *w Tobie iednym* Mći Xiażę, cunctorum magnalia lego. *Widźiał świat w Tobie* primâ florente juventa, ex ungve noſcendum Leonem: *Miárkował káżdy z Páńſkiey Twoiey* ad magna *inklinácyi*: Vir quantus in armis, & quantus poſt bella fores. *Vznáia wſzyscy w Tobie* genus inſuperabile *Cnoty*: *heroicznymi Twymi zbudowáni dźiełámi. Turcy, Tátárzy, Kozacy* &c. *wielkiego Twego ſercá y mężney ręki probánći*; *pod Wiedniem, Strygoniem, y indźiey*, Martem gravibus referebas in armis. *Oſobliwe* virtutis Tuæ *ſpoliały*: *Poimani nieprzyiaćiele*, Ianowi III. *y nie raz, ná wiazdnie zá prezent poſyłáni. Godna podźiwienia Oyczyzny miłość*, zelus boni publici; *áfektem y efektem pokázałeś*: *że iák zdrowie włáſne, ták* Rzeczpoſpolita in pectore *nośiſz. Niewyſłáwione tálentá y zaſługi Twoie, doſyć to, żeſię Naiaśnieyſzemu Monarſze* AVGVSTOWI II. *Pánu Náſzemu Miłośćiwemu ſerdecznie podobáły. Hoyna ręka Twoia obowiazałeś ſobie Niebo y Oyczyznę*; *tego coś ieſt, á dopieroż tego co maſz*: *ná ich przyſługę nie ſkapy* DEO & Patriæ natus. *Starożytny tákże*: *bo ieſzcze iednego ze XII. Woiewodow Herbowny* STARZONOW *Kleynot*: *w budowániu y obronie ſłáwy y fortuny Polſkiey, cnoćie wygodny* TOPOR,

Mârſowi y IEZVSOWI *z dawna zâſłużonych* TARŁOW, Iáśnie Wielmożnego Oyczyſtego *Twego*, Iáśnie Oświecona Xiężna, *Domu; nie tylko wſpomnienia, pochwały, ále też podźiwienia godnych, o iák wiele! komputuie Oſob. Czytáć Kroniki Polſkie : teſt tám co uważyć : że* TARŁOWIE *w Głowie, ſercu, y ręku dobrzy; ygęſto, y mężnie zá wiárę S. y Oyczyznę ſtawáli. Ze wſzytkich wyliczyć niepodobno. Niech mi ieden zá wſzytkich będźie* HIERONIM TARŁO: *nieoſzâcowány Podola Obrońcá, Waleczny przećiwko Turkom, Tátárom, y inſzym Narodom, Woyſk Polſkich Wodz; cáłość Oyczyzny, zá włáſna fortunę, ſłáwę Rycerſka, zá włáſny honor máiac: Woiewodztwá Sendomirſkiego od Krolá* Zygmuntá *ofiárowánego, heroicznym nie akceptował umyſłem.* IAN TARŁO Woiewodá *Sendomirſki: konceptem y śiłá obronił obleżony Kámieniec, że w nieprzyiáćielſkie Kieyſłutá nie wpadł ręce.* PIOTR TARŁO, *ná ktorym imię Polſkie iák ná opoce gruntownie ſtánęło: Polſki Kurtius, y Kokles, nieprzyiaćielſkiey pożędze w ſwe látá nayſtráſzniey ſzy.* OTTO TARŁO, *drugi Cyneaſz, bywſzy wielkim Poſłem do Porty: nie tylko Domowi, lecz cáłemu Polſkiemu Narodowi, wielki uczynił honor. Co w Piśmie S.* Exod. 2. BOG *Domowi Lewiego pobłogoſłáwił: że z niego Duchowni y Swietcy wyſzli Dignitarze: Moyżeſz Wodz, Zákonodawca, y Aáron naywyżſzy Biſkup: to w* Tárłowskim *I. W. Domu, opodobne także nie trudno błogoſłáwieńſtwo.* PAWEŁ TARŁO ARCYBISKVP *Lwowſki, Imieniem y rzecza naczynie pewnie że wybráne.* STANISŁAW TARŁO *Biſkup Przemyślki. Pátroná ſwego nieládá náśládowcá.* BARTŁOMIEY TARŁO *Biſkup Poznáńſki, Stryi Twoy: w Kośćiele prawdźiwego Páſterzá, w Senaćie Oycá Oyczyzny prawdźiwy konterfekt.* IAN TARŁO *Kijowſki Biſkup, drugi Stryi Twoy z cnot y Talentow wſzytkim miły.* PIOTR TARŁO *Inflántſki Biſkup, teráźnieyſzy Nominat Poznáńſki, Stryieczny Twoy, nie tylko pochwały, ále też kochánia godnych przymiotow* Infułat. *Coż rzekę o Swieckich wyſokich ſubſelliách? iák ich* TARŁOWIE *mocno záſługowáli, gęſto á godnie ośiádáli. Oprocz pomienionych: ſamych Sendomirſkich* Woiewodow *dźieśiaći; Lubelſkich ſześćiu: kto káżdego z oſobná Páńſkie* qualitates *Heroiczne wychwali dźiełá?* MIKOŁAY Kanclerz: *á potym* KAROL, *Stryi twoy, Podkanclerzy Koronny, Ludźie, ná ktorych głowie Maieſtat y Rzeczpoſpolita arcywyborne y wygodne złożenie miała.* ZYGMVNTA Bełskiego, IANA Rádomskiego, *y drugiego* IANA Połánieckiego *Káſztelanow, kto náleżyćie wyráźi? miánowićie* Woiewody Smoleńskiego *Stryiá Twoiego wielkie Imię kto godnie wymienić potráfi?* ALEXANDER TARŁO *Woiewodźic Lubelſki, Káſztelan Zawichoſtſki, Stryi Twoy, dźieł chwalebnych pełen.* IAN TARŁO *Kraycży Koronny, o cáłość tey Matki, y ginać gotowy.* STANISŁAW TARŁO, *Stryieczny Twoy, Woiewodźic Smoleńſki, Kuchmiſtrz Koronny, w madrośći, dźielnośći, y innych Páńſkich przymiotách ſpecyał. Nie wſpominam inſzych ták wielu, iák słońce ná Niebie; ták w ſwoiey zacnośći y godnośći świátu widomych, Prześwietnego domu Twego Męſkiey płći ozdob.*

Stánie

Stánie mi zá wßytkich ś. p. STANISŁAW TARŁO Woiewodá *Lubelſki Oćiec Twoy* I. O. Xiężna; *doſyć dowodu chwalebnych czynow iego: że go* BOG *ták godna ukoronowáł Corá.* I.W.I.M.P. ADAM TARŁO: *tákże Woiewodá ninieyßy Lubelſki, Rodzony Twoy; żywy Oycowſkich áttrybutow Obraz.* *Długáby legendá byłá, gdyby ſię Páńſko y Chrześćiáńſko utálentowáne* láśnie Wielmożnego Tárłowskiego *Domu wyliczáły Dámy. Idac przez długa z Antenatow Linia, przez ßeroka z wielkimi Fámiliámi konkátenácya: poczatkuby, á dopieroż końcá nie łátwo wynálazł. Po czaſtce tylko, y to z mnieyßa dáleko nád powinność pochwała, niech mi ſię godźi wymienić, pomienionego* ZYGMVNTA *Káßtelánά Bełſkiego, ná Szczekárzewicach y Melßtynie Dźiedźicá, z Xiężny Zbárázkiey urodzonego Sioſtrę rodzona, ktorá byłá zá* IANVSZEM *tákże Xiażęćiem Oſtrogſkim, Káßtelanem Krákowſkim, známienita, obyczáiow Senatorſkich, y Kátolickich poſtępkow Miſtrzyni. A co świeża pámięć, y ſamo pokázuie oko: ták godne Senátorki: że potomne czáſy będa miáły co chwalić.* I.W.I.M.P. ANNA CETNEROWA *Woiewodźina Smoleńſka,* I.W.I.M.P. KONSTANCYA MNISZKOWA *Márſ. ałkowa W. K. obiedwie rodzone Sioſtry Twoie* I. O Xiężna: *nie odrodne od ćiebie, pięknych przymiotow y świętych obyczáiow exemplarze.* I.W.I.P. ELZBIETA CHOMENTOWSKA *Woiewodźina Mázowiecka, Podkanclerzánka K. Stryieczna Twoiá; y tá nie tylko honorem, fortuna, lecz y cnota Páni.*

Zgołá BOG *nieſkonczonie madry: wielkie to w ozdobna proporcya zebrał Luminárze: gdy Was* láśnie Oświecone Páńſtwo *w dożywotnia zkolligował przyiaźń. Ktorych Oyczyſtego zaßczytu, nie w kilká wierßy, ále w obßerne niktby nie pomieśćił tomy. A gdyby ießcze Máćierzyſte przyßło opiſowáć Rodowitośći: nie małyby o tym záłożyć potrzebá Tráktat:* Stellas cæli quis dinumerabit? *W nieźliczoney y práwie nieográniczoney* láśnie O-*świeconego Domu Wáßego z inßemi Domámi konſtellácyi.* Quot Perſonæ, tot Soles. *Zdrożßza nierownie nád złotopłynne Gangeſy, Tháguſe y Páktole* SRZENIAWA *bogátymi ztykáia ſię nurtámi; y do ſławnieyßego nád inße inſtrumentá, cnoty fortun* TOPORA *należa przednie y co nayprzednieyße świátá świátłá.* Xiażętá Wiśniowieckie, Czartoryiskie, Oſtrogskie, Zasławskie, Zbárázkie, Koreckie, &c. *oprocz zágránicznych. Krolewſkie:* MICHAŁA, IANA III. *Prozápie:* Stirpe genus clarum, cæloq; affinis Origo. a *Dopieroż inße w Kolligácyach wáßych kto zkomputuie* Patriæ ornamenta? *Nie znalazłby we wßyſtkich Polſkich Prowincyách żadnego z co zacnieyßych Domu, ktoryby ſię z Wámi, krwie Szlachetney nie połaczył Zwiazkiem. Nie wſpominam, nie tylko u ludźi, lecz y u* BOGA *oſobliwie, ſtymę ſwoię máiacych. nie tylko prawdźiwa Szláchta, ále też Xiażętámi y Krolámi ſługi Boſkie czyniacych Cnot Wáßych: żebym na cenſurę pochlebſtwá przyßedßy, wrodzoney Wáßey, práwie Chrześćiáńſkiey, w Páńſkich Oſobách wáßych, nie obráźił Modeſtyi. I powiádáć też, że Słońce*

c ná Niebie
* Ser.

ná Niebie, nikomu nie potrzebá. Widźi świát z swoim zbudowániem, bogoboyne, pobożne żyćie Wáße, osobliwe ku BOGV, *ku* MATCE *y Swiętych iego Nabożeństwo; miánowićie do náßego Cudotworce, pełna wiáry y nádźieie, godna podźiwienia y pochwały, serc wáßych applikácya. Widźi ßczodrobliwa przećiwko Kośćiołom, Klasztorom, Szpitalom rękę. Widźi prawdźiwa, Kátolicka, żywa, bo z dobrymi uczynkámi Wiárę:*

Catholicæ Fidei splendor, pietate coruscans:
Templorum cultrix, prodiga pauperibus. [a]

Więc, że się w Morzu kropelká łátwo zmieśći: w dźień iásny, przy pogodnym słońcu y naymnieyßy moment w świátło się pożywi. I ia nie wątpię: że ten y momentowi nie rowny, lichey prace moiey prezent, w splendorách Wáßych, w Páńskich Oczách Wáßych mieysce znaydźie y respekt. Miánowićie, że nie moie, lecz Nayświętßey MATKI *prezentuie* SŁOWO. *Gdy ták godney Kráśomowczyney rádźi będźiećie Audytorámi: y moiego niegodnego pismá bydź ráczyćie Czytelnikámi. Oblig wdźięczności Zakonu Fránćißkańskiego, y moy też, zá Dobroczynne łáski, wßelkiey możnośći záżywáć mi każe, ná odsługowánie, nigdy nieodsłużonych faworow* Iáśnie Oświeconemu Páństwu. *Że więcey nie mogę:* pauper dat, quod habet: *oprocz dożywotniego w niegodnych modlitwách obowiązku: aby dobre słowo* Wáßym Xiążęcym Mśćiom, *ná podźiękowánie dáię (aczkolwiek iednym słowem wielkich Dobrodźieystw wymowić niepodobna.) Co* S. Aidanus *Lindysfarnenski Biskup, S. Oswáldá Angielskiego Krolá: z misą srebrną ubogim potráwę dáiącego, zá rękę wźiąwßy, w rękę go pocałował, mowiąc: Nie stárzyi się tá ręko: y stáło się, że wßytko Ciáło S. od Pogan zábitego, wniwecz się obroćiło: owá tylko ręká nieskáźitelna zostáłá. To ia niegodny, iuż nie do ręki, lecz do nog Páńskich upadßy: odbieráiąc boyne łáski y z Zakonem moim, życzę serdecznie* Wáßym Xiążęcym Mśćiom *nieskáźitelnego zdrowia. Zebyśćie* I. O. Dobrodźieystwo: *ieżeli nie wieczni, tedy przynamniey długowieczni byli. Zebyśćie w Páńskich Osobach Wáßych ná láta nieźliczone, á w godnych Sukcessorách, aż do dniá sadnego trwáli. Niech Wam iedyna Poćiechá Wáßá, záwße będźie poćiecha, á nigdy smutkiem. I owßem, niech Was* BOG *iednáż z Abráhámem obdárzy benedykcyą:* Crescatis in millia millium: *ná Dußy y ná Ciele ßczęśliwi. Tego Wam serdecznym życzę áfektem. Ażebym godnie do godnego, y skutecznie do dobrego Páństwa, wymowił y nápisał; z ust Krolowey Niebieskiey wyiętym Słowem, z sercá, ięzyká, y piorá wykrzykuię:* FIAT.

IASNIE OSWIECONEGO PANSTWA y DOBRODZIEYSTWA.

Nayuniżeńßy Slugá y niegodny Bogomodlcá,
X. M. D. F.

[a] D. Fortunat.

Ave MARIA. *Lucæ 1.*

AVe *MARIA*: po zákonnemu; pomaga BOG: po Chrześćiáńsku; dobry wieczor: po politycznemu. O naydostoynieysza Nieba y źiemie, y tego świętego Domu Gospodyni; w Poselskiey, gdy w Apostolskiey, przed obliczem twoim stánąwszy funkcyi, y drżę z Cyceronem: *principio dicendi contremiscebat Cicero*, y śmiele mowię z Peryklesem: *animosus in verba prorumpo*. I lękam się, żeś Páni. [a] *Domina cunctis sublimior*, [b] *omni laude superior*. y idę ná odwagę: żeś Mátká: [c] *Mater nostra melior*. y nie śmiem: że sámę niewinność, y prawdę miłuiesz: [d] *amatrix innocentiæ*. y nie trácę sercá: że nikogo choć z winowaycow nie konfunduiesz. [e] *Mater Christi, ad quam qui accedit pudore non afficitur*. Precz tu z ową, y wspomnienia w ták godney materyi niegodną, nic warto Páná Gospodárzá z gośćiem sługą nic dobrego rozmową. Rzekł pełen ánimuszu Domator: á nie miał to Pan kogo godnieyszego do mnie posłáć? odpowiedźiał zuchwały dumnemu: miał y posłał: godnych do godnych, á mnie też do W.M. Páná. Tyś o árcy-dobrá Páni, po BOGV naygodnieysza: *nec primam similem visa, nec habere sequentem*; ia po ludźiách naymizernieyszy: *nec dignus vocari*; á wiem że mnie ták nie spytász; bo y tákiemi nie gárdźisz: *nullum derelinquis, & nullum despicis*. Vszło Czárneckiemu, choc ná wylot przestrzelona, á zátym nie gładko, do Krolá Káźimierza, w Gdáńsku perorował gęba; choć powiedźiáno: że z niego lepszego żołnierzá, niż Orátorá baczono, *melior Bellator; quàm Orator*; przećięż się dobrą głową, odważnym sercem, mężną ręką kontentowáno, choć poćiechy z ięzyká nie miano: *stetit pro facundia factum*. Ia iák w ięzyku nie Tulliuß, ták w głowie nie Sálomon, ták w ręku nie Samson, samym tylko służebniczym, niewolniczym, O MONARCHINI! niech ćię kontentuię affektem: *affectum pensa*. B. Fráńćiszká *á Iesu* Kármelitánká, z wielką pilnośćią záwsze Kazániá słuchálá, choć czásem nie było czego; dźiwowáły się iey niektore śiostry, y mowiły, iák oná gust mieć mogła,

a *S. Ephr. ser. de lau. V.* b *S. Ansel. in hym. 2. B.V.* c *idem or. ad B.V.* d *Tritē. l. 3. de nat. B.V.* e *Eutichian in vita S. Teoph.*

Kochowski Clim. 2. l. 8

Rho Exēp. Pag. 383.

gła, w rzeczy nic do rzeczy, w bigośie z Piſma S. z Doktorow SS. ládáiák zrobionym, w materyi nieſmaczney, w udániu iák drwa gryzł? odpowiedziałá náto: kto w niewoląxábrány, dostánie wiádomośći z Oyczyzny ſwoiey, nie przebierá w posłách, nie brakuie w liſtách, iák ták powiedźiáno, iák ták nápiſano, byle co ſię u ſwoich dźieie oznaymiono, byle wiadomość, że niewolniká wykupią przynieśiono, byle mu ſpoſob iák ſię ma ſalwowáć podáno, oſtátká ſię utrápiony domyśli więźień. Niebo Oyczyzna, BOG y Swięći náśi; co Kazánie, to nowiny z Niebá. Niech Káznodźieiá iáki chce będźie, niech iák mu ſię zda práwi, dofyć że mi wdźięczna pożądána wieść przynośi. Tobieć w niebie o Krolowa! nie niewolá: *gaudiū & exultatio, lætitia ſempiterna*; przećięż: ieżeli o bráći náßych, o źiomkách náſzych, o sługách Boskich S. Cypryan powiadá: że iuż o ſię beſpieczni, o nas ieſzcze ſię fráſuią, *de ſua immortalitate ſecuri, de noſtra ſalute ſoliciti*; á dopieroż co mowić o Mátce: źiomkow ſwoich, nas wygnáńcow, nas nędznikow ſerdecznie kocháiącey? *Mater humani generis amantiſſima.* I nie miłoż ći przez kogokolwiek, iákąkolwiek mieć od nas nowinę? *quaſcunq́ exiles, quaſcunq́ meritis tuis impares &c.* Iużeś o Mátko! ná Niebie y ná źiemi, Anielskich ſytá komplementow: iużeś árcygodney y naywdźięcznieyſzey, Słowá Przedwiecznego miała dofyć przemowy: *locutus eſt dilectus*; iużeś ſię Apoſtolskich, Pápieskich: owych Grzegorzow Wielkich, Leonow I. Innocentych III: y inßych. Ceſarskich: owych Leonow VI. Konſtántynow VIII. Emmanuelow Paleologow, Theodorow Láskárych, y inſzych. Krolewskich: Ludwikow XI. Fráncuskich, Stefánow Węgierskich, Káźimierzow Krolewiczow Polskich, y inſzych. Kardynálskich: owych Hieronimow, Bonáwenturow, Piotrow Dámiánow, y inſzych. Biskupich: owych Ambrożych, Anzelmow, Ildefonſow, Germanow, Chryzoſtomow, Chryzologow, Cypryánow, y inſzych niepoliczonych násłucháłá Orácyi: *Surrexerunt filij tui & Beatiſſimam te prædicaverunt.* Nie dayże ſię zwyćiężyć w dobroći Alexándrowi Wielkiemu: ktory, gdy ná ſądy záśiádał, iedney ſtronie iedno dáiąc, drugie palcem zátkáwſzy, drugiey chował, ucho. Maią od ćiebie ucho godni: *pro ſua reverentia*: niechże maią y niegodni: *pro tua miſericordia.* Wßakże go mieli owi Theophilowie y inśi grzeßnicy: niechże y my mamy, *inclina aurem tuam.* Vbodzy gośćie, potrzebni, ieżeli nie tobie, to ſobie: *in neceſſitatibus.* Wßakże y polityká nieśie: *res vis, res porta, pro verbis verba reporta.* Dar zá dar, ukłon zá ukłon, słowá,

Lib. de mort.

S. August.

Anton. in Meliſ. parte 1. ſer. 53 Plut.

Pſal. 44.

zá słowa. My tobie: *Ave MARIA*: badźże nam *gratiâ plena*;
My tobie pomagá BOG: rzeczże nam: BOZE day zdrowie;
my tobie dobry wieczor; dobry wieczor niech będźie zá do-
bry wieczor, *pro verbis verba*. Bogate słowa twoie: co rzeczeß
Páni sługom, Mátko dźiátkom, Dobrodźiyko żebrákom, to
bydź koniecznie muśi: *Omnipotens ſermo tuus*: Słowo twoie, *Sapient 8.*
Słowo Przedwieczne Syn Boski. *Ecce Filius tuus*. Co ow Se- *Joan. 19.*
tnik mowił Iezuſowi: *Pánie nie ieſtem godźien, ábyś wſzedł pod* *Matt. 8.*
dach moy; ále tylko rzekniy słowem, á będźie zdrow sługa moy: to
my wyznaięmy niegodność náßę; dla ktorey: żebyś nas w Do-
mu twoim śiedźieć prośiłá, ráczyłá, żebyś nas zá przyiáćioł,
á przynamniey zá sługi, poddáne twoie u śiebie zoſtáwiłá, nie
pretenduiemy: tylko o słowo prośiemy: *dic verbo*. Niech ſię
dobroć twoiá náſzey nie ſprzećiwi złośći, żebyś do nas mowić
niechćiałá, iáko Pambo do Theophilá, *a* iáko Perykles do Cy- a *Marul. l.*
mona, *b* iáko Pauſanias do Aryſtydeſa, *c* iák Cato do Ptolome- *5.* b *Plut. in*
uſza, *d* iák Károl VIII. Krol Fráncuski do Pándoniuſzá, *e* iák *Pericl.* c *id.*
Demetryus Soter do Atheńczykow, *f* iák Annibal do Carthagiń- d *id in Cat*
czykow: *g nec reſpōſū ulli, niſi per interpretē dedit*. Nie ma tego zwy- e *Iovius l.*
czaiu Nayświętſza Mátká, mowi Rychardus *à S. Laur.* że ona *1. hiſt.* f *Ioſeph. l. 3.*
ieſt: *h Comes ad confabulandum, humilis ad miniſtrandum, dives ad* g *Val. L. 9. c. 5.*
exhibendum, potens ad protegendum. Towárzyſzká, zá brat z ká- h *de laud.*
żdym do rozmowy, pokorna do usługi, doſtátnia do ochoty, można do *Virg. L. 2.*
obrony, madra do porády, miłośierna do pomocy. Iuż nam o ten
właśnie czas, od tyśiącá 719. lat, dobry wieczor powie-
dźiáłá: iuż nam to dobre Słowo, á z nim wſzytko dobre má-
ćierzyńskim affektem dáłá. Iáko dálſzym pokáżę Kazániem.

ACzkolwiek BOG dla niektorych ſobie tylko, dla niekto-
rych iobie, y nam też wiadomych przyczyn, płeć żeń-
ską w tym upośledźił Przywileiu: że nie onym Kápłáń-
ski urząd, nie onym powágę Rodźićielskiego zlećił błogosłá-
wieńſtwá. *Eccl.* 3. mowi Siracides: *Benedictio Patris corrobo-
rat domum, maledictio Matris eradicat fundamenta*: Błogosłá-
wieńſtwo Oycowskie utwierdza dom, przeklęctwo máćierzyń-
skie wykorzenia fundámentá; ztąd dowod że Mátká przekląć
może: *maledictio Matris*; błogosławić: do Oycá náleży *bene-
dictio Patris*. Przećięż máćierzyńskie dobre słowo, skuteczne
słowo. Co rzekłá Rebeká ſwoiemu Kubáśiowi, ták ſię wſzy-
tko ſtáło. *Benedixit ei Pater ſuus*. Nie mátká Betulczykom,
źiomká tylko Iudythá byłá: á dobrego im życzyła; á iák ona
mowiłá, ták wſzytko Boská Opátrzność cudownie ſpráwiłá:
juxta verbum mulieris. I w Swiętych y w świeckich śiłáby wy-

 liczáć

liczáć hiſtoryách: iák mátki dźiátkom, Swięte biáłegłowy rożnym oſobom błogosłáwiły: że im BOG dał to, co ony mowiły. A dopieroż co myślić o Nayświętſzey Mátce? gdźie Kośćioł Swięty wyśpiewuie: *Quod Eva triſtis abſtulit, tu reddis almo germine.* *Co Ewá ſmutná ſtráćiłá, tyś przez Syná nápráwiłá.* Gdźie S. Piotr Dámiáni mowi: *Per mulierem infuſa eſt maledictio terræ, per mulierem reddita eſt benedictio terræ.* Przez białogłowę obláło przeklęctwo źiemię, przez biáłogłowę powroćiło ſię błogosłáwieńſtwo źiemi. Gdźie mowi S. Auguſtyn: *maledictio Evæ in benedictionem mutatur MARIÆ.* *Przeklęctwo Ewy, odmieniło ſię w błogosłáwieńſtwo MARYI;* mowi S. Hieronim. *Quidquid maledictionis infuſum per Evam, totum abſtulit benedictio MARIÆ.* *Cokolwiek ſię przeklęctwá przez Ewę zrobiło, wſzytko to błogosłáwieńſtwo MARYI zgłádźiło.* Gdźie uniżone y oraz poważne, małe y oraz okazáłe, słabey płći á wielkiey wági, pierwſze tákie y oſtátnie biáłogłowskie słowo: *Fiat mihi: niech mi ſię ſtánie.* Doktorowie SS. powiadaią: że BOG, większy Pánieńskiemu, niż ſwoiemu *Fiat* uczynił honor: bo ná ſwoie *niech ſię ſtanie,* ſtworzył Niebo y źiemię, żyiące y nie żyiące ná świećie rzeczy. Ná Pánieńskie ſam ſię ſtáł Człowiekiem: *Homo factus.* Ná iego Boskie *Niech ſię ſtánie,* ſam tylko świat czekał: ná Pánieńskie czekał świat, Anioł, czekał y ſam BOG. O czym Oycowie święći, á oſobliwie Swięty Bernard w ten ſens mowi: *Audiſti quia concipies & paries &c. &c:* *Słyſzáłás Pánno: że poczznieſz y porodźiſz Syná; słyſzáłaś, że nie z człowieká, ále z Duchá Swiętego; czeká Anioł reſponſu twego, czas mu powroćić do Páná ſwego. Czekamy y my, o Páni słowá zmiłowánia, ktorych nędznie ućiská wyrok skázánia. Otoć ofiáruia okup zbáwieniá náſzego, wnet będźiemy wolni, ieżeli ty zezwoliſz. Ná Słowo Przedwieczne ſtworzeni, á oto umieramy, ná Słowo doczeſne twoie, pokrzepić ſię, y żyć náwieki mamy. O to ſupplikuie do ćiebie, o dobrotliwa Pánno! Adam opłákány, z nędznym pokoleniem ſwoim z Ráiu wygnány; tego Dáwid, tego innė Swięći żebrza, Oycowie twoi, á ſami w ćieniách śmierći śiedzą. Tego cáły świat, do twoich upadſzy nożek teſkliwie wyglada. I słuſznie: kiedy to z uſt twoich záwisło poćieſzenie utrápionych, wykupienie poimanych, ná kárę oſadzonych, zbáwienie narodu cáłego ludzkiego. Da Virgo reſponſum feſtinanter. Day Pánno odpowiedź iák nayprędzey. O Páni odpowiedz słowo: ktorego źiemiá, otchłánie, y ſame czekáia Niebioſa. Sam náwet Krol, Pan Nieba y źiemie, ták upragnął ślicznego ſumnieniá, ták też uprágnął y zezwoleniá twego.* Kiedy Iádwigá drugá, Krolowá Polská,

S. Petrus Damian. ſer. 40. de Nat. Vir.

ſerm. 1. de Ann.

ſer. de Aſſ.

Homil. 4. ſuper Miſ.

Swiętá

Swiętá tákże Páni, Pánna ieſzcze byłá: ſtárał ſię o iey przyiáźń Iágiello Wielki Xiąże Litewski. Wiele ná tym Polſzce náleżáło: bo Iágiello deklárował, y z cáłym Páńſtwem ſwoim, Wiárę Swiętą przyiąć: co záwoiował, wſzytko Polákom wroćić: więźniow, ktorych miał niemało, wypuśćić: skárby wſzytkie Oyczyſte Rzeczypoſpolitey ofiárowáć, Litwę ze wſzytkim do Polski przyłączyć. Woli tylko Iádwigi brákowało: ktora Wilhelmowi Xćiu Rákuskiemu w kolebce ieſzcze záślubioná, iemu ſię iuż byłá ofiárowáłá; wyprośili, wymodlili, wyprácowali Polacy, że ſię im námowić dáłá: że Iágiellona zá męża wźięłá; y zátym wſzytkie wyliczone, niektore záraz, niektore zá czaſem náſtąpiły dobrá. BOG narodowi ludzkiemu deklarował ſiebie: *Semetipſum offerre*: z ſobą całe Niebo, *& accipietis Regnum æternum*; ná słowie to MARYI záwisło, *donec ipſa velit*: Czego dáie rácyą S. Chryzolog: *Vt homo iiſdem curſibus, quibus dilapſus fuerat ad mortem, rediret ad vitam; żeby człowiek tymże ſpoſobem, ktorym upadł ná śmierć, powſtał do żywota*. Z Ewą tráktował zły Anioł, o złym; z MARYĄ tráktuie dobry Anioł, o dobrym. Ewa śmierć zásłużyłá, że ná grzech zezwoliłá, MARYA żywot wieczny zásłużyłá, że ná wolą Boską zezwoliłá; Ewa przez nieposłuſzeńſtwo świat obaliłá, MARYA przez posłuſzeńſtwo świat ná nogi poſtáwiłá: *Reparatrix perditi Orbis*. *Richardus de Laud. V.* powiádá, że skoro Nayświęt: Mátki przyſtąpił konſens: skoro rzekłá: *Oto służebnicá Páńſka*, niech mi ſię ſtánie według słowá twego: záraz prágnacemu zbawieniá náſzego Synowi Boskiemu rozśmiało ſię ſerce, záraz zápomniawſzy krzywdy, od pierwſzych Rodźicow ſobie uczynioney, porwał ſię z Maieſtátu, złożył z głowy Koronę chwały, rozdarł Niebo, z łona Oycowskiego w momenćie przybył w żywot Naysw: Matki, mowiąc: *Deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum*. *Roſkoſzy moie bydź z ſynámi ludzkiemi*. I nie dziw, że Naysw: Mátká słowem ſwoim, ták BOGA obowiązáłá: ponieważ według S. Bernardyná Seneńskiego, tym słowem, więcey ſama iedna, niż wſzyſcy Swięći dźiłámi heroicznymi zásłużyłá: *plus meruit, quàm omnes Sancti*; że go godnie, mile BOGV wymowiłá. 1. że Niepokálána: *Immaculata*: bez zmazy Adama, zrodzona z Adáma: *Caro Virginis ex Adam aſſumpta, maculas Adæ non admiſit*; tá iedna między Corkámi pierwſzego Rodźicá, iák Liliá między ćierniem: *ſicut Lilium inter ſpinas*. Wſzyſcyśmy po iednym Oycu pierworodney winy ſukkceſſorowie: *naturâ filij iræ*: wſzyſcy nieſzczęśćia iego uczeſtnicy: *in Adam omnes*; iednák ieżeli

Cant. 3. *S. Chryſol. ſer. 142.* *S. Anſel. de Exc. V. c. 9.* *Novar. umbr. Vir. L. 4. c. 163.* *Prov. 8.* *ſer. 15. de Feſt. B. V.* *Cant. 5.* *S. Petrus Dam. ſer. 3. de Nat.* *Cant. 2.* *Ephef. 2.* *1. Cor. 15.*

gdźie, tedy tu mowić trzebá: *nulla regula ſine exceptione*: tu Matká Boská oſobliwym *ex morte Filij præviſa* záchowaná Przywileiem, w podźiał grzechu Rodźićielskiego, z ſynámi y corkámi ludzkimi nie wchodźi: *Excipitur Puriſſima & omni laude digniſſima B. V. MARIA.* Tu Syn Boski Rodźićielce ſwoiey, iáko miſtyczney Eſterze, uczynił honor: że iey poſpolitym nie okrył práwem, *non pro te, ſed pro omnibus, hæc Lex conſtituta eſt.* Tu ſię ſtáło, co ná Mátkę Boską przyſtáło: że po BOGV naywyżſzą nád wſzytkich słynie czyſtośćią, według słow S. Anzelma: *Decens erat, ut eá puritate, quá major ſub DEO nequit intelligi, illa Virgo niteret.* BOG nie tylko Anielską, ále práwie ſwoię Boską dał MARYI niewinność: a *præſtiterat, ut Divinæ Virginitatis polleret honore.* Więc że MARYA Pánná nád Pánnámi, Rotmiſtrzyni Anielskiego w Ciele żywotá, b *innocētiæ & Virginitatis Primipila.* Chorażyna czyſtośći, c *Virginitatis Signifera*, Prototyp, żywy przykład niewinnośći, d *Exēplar perfectæ Virginitatis.* mowi Pöétá: e *Caſta placent ſuperis.* Co czyſtego, to Bogu naymilſzego: f Eliaſz niezmazány, y do Ráiu żywo ſchowány, Ian Pánná, y ſerdecznie od Iezuſa ukochány, g á dopieroż MARYA nayzdarnieyſze rąk Boskich dźieło, g *Opus eximium.* Pánná nayniewinnieyſza: h *Virgo innocentiſſima.* O iák ſię BOGV podobáłá! i *Virginitate placuit.* Nie tylko ią ukochał, ále iey też uprágnął, według zápowiedźi Proroká: *Pſal.* 44. *Et concupiſcet Rex decorem tuum.* Rychardus czytá: *Virginitatem tuam.* Vprágnął iáko ſpoczynku naymilſzego: o ktorym mowi S. Zeno: że P. IEZVS w żywoćie niepokálánym MARYI ſpoczywał mile, iák w naykwiećiſtſzym przybytku Czyſtośći: *florentiſſimo in domicilio Caſtitatis*; uprágnął iák roskoſzy, o ktorey S. Dyonizy Kartuzyan ták argumentuie: k ieżeliż roskoſzy BOGV z ſynámi ludzkimi, gdźie ſię Duch iego Przenayświętſzy wyrzekł zoſtáwáć, dla ćiáłá roſpuſtnego, l *quia caro eſt*: á dopieroż co mu zá roskoſzy bydź z Mátką ſwoią, w ktorey niewinnym Ciele, nie było nic ćieleſnego? Vprágnął iáko honoru: o ktorym S. Auguſtyn ták dyſzkuruie: że P. IEZVS *humilis & excelſus. Vnde humilis? quia Homo natus ex homine; unde excelſus? quia ex Virgine: Vniżony y wyſoki: Zkąd Vniżony? Ze człowiek z człowieká národzony; zkąd wyſoki? że urodzony z Pánny.* Vprágnął iáko Korony: *Diadema quo coronavit eum Mater ſua.* I poſpieſzył Báránek niepokálány, do niepokáláney Owieczki: *Ovis innocentiſſima.* Pſzczołká dobrotliwa, *naturá mitis* do kwiátu niewinnośći. *Flos incorruptionis MARIA* * I dáło ſię widźieć Słońce ſpráwiedliwośći w źrzo-

dle kry-

S. Thom. poſt ſumm. ad Galat. 8. c. 6. in antiquis codicibus. Eſter 15.

Lib. de Concep. V.

a *S. Zeno ſer. de contin.* b *id. iuxta c. 6. de Virg.* c *Rich. à S. Laur. l. 4. de laud. Virg.* d *S. Ildef. ſer. 3. de Aſſumpt.* e *Tibull. l. 2. epiſt. 1.* f *S. Ambr. l. 1. de V.* g *R. 5.* g *S. Iſid. Theſſalon. Orat. de Nativ.* h *Andreas Cret. Or. de Nat. V.* i *S. Bern. L. 2.* k *ſer. 3. de Nativ.* l *Gen. 6.*

Ber de Gvillelm. ſup. Cāt. 3. Buſt. ſer. 2. de aſſ. nul. Virg. * *S. Andr.*

dle kryſztałowym: *apparuit* : * Wtorá Oſobá TROYCE Przenayświętſzey, pokázáłá ſię w źwierćiedle bez zmazy: *ſine macula*. * Słowo Przedwieczne ſtánęło w Księdze niepokáláney. * Co uważaiąc S. Ambroży, mowi: *Quanta eſt Virginitatis gratia! quæ meruit à Chriſto eligi, ut eſſet corporale DEI templum; Virgo genuit mundi ſalutem; Virgo peperit vitam univerſorum. O iáká Pánieńſtwá godność! że ſię mu doſtáło bydź Kośćiołem BOZYM; Pánná zbawienie świátá porodźiłá, Pánna żywot wſzytkich powiłá.* 2. Ze pokorná mowi: S. Piotr Ráweński: *Quam vocat Angelus Dominam, ipſa ſe recognoſcit ancillam*: *Ta ktora Anioł názywa Pánia, ſama ſię bydź zna y mianuie sługa.* Miarkuiąc ſię tá Swiętá Páni nád Pániámi, zkąd do ták wielkiey przyſzłá godnośći: nie wſpominá żywey wiáry, mocney nádźieie, gorącey miłośći, nienáruſzoney czyſtośći, Poſtow, Nábożeńſtw, &c. mowi tylko: że *Bog weyzrzał ná pokorę służebńice ſwoiey.* Text Hebrayski czytá: *Quia reſpexit nihileitatem*: *że Bog weyzrzał ná nikczemność służebnice ſwoiey.* Ták ſię to MARYA lekko ſzácowałá, że ſię nizacz miałá: *ſe nihil eſſe, & nihil habere putabat.* Pánna bydź do śmierći ślubowałá, áżeby Mátka Boska zoſtáć, o tym nigdy nie pomyśláłá; y owſzem ten ślub uczyniłá: że ſię nigdy niegodna błogosłáwieńſtwá Boskiego, małżeńſtwa y potomſtwá bydź liczyłá: ták twierdźi Swięty Bernard. *Hom. 3. ſupr. Miſſ.* Oto tylko pokornemu duchowi ſwemu pozwoliłá: że przynamniey prośiłá BOGA gorąco, prośiła uſtáwicznie, żeby nie umárłá, pokiby Bogárodźice Pánny oczyma ſwoiemi nie ogládáłá, żeby iey doczekáłá, pokłonić, usłużyć godna byłá. I w ten czás, kiedy do niey Anioł záwitał (piſze *B. Albertus Magnus*) o to ſię z płáczem modliłá. Powiádáią: że zá ućiekáiącym przed honorámi, honor idźie: *fugientem ſequitur honor*; śiłáby wyliczáć, iáko nieſpodźiewaiących ſię, ba y niechcących ſam honor nápaśćia potkał; wiele tákich było, co ſię ná przywitánie nowego Monárchy, ná służbę iego gotowali, á oni ſami Monárchámi zoſtali. Powiadaią y to: że *honores mutant mores*: Maieſtat, Stolicá, Krzesło, iák Gorá Táboreyská, wnet człowiek iák inſzy: *transfiguratus eſt*: ſadźi ſię Páw, gdy po ſwoich pięknych poyzrzy piorách: *venuſtate ſuperbit*: y kowálski w kuźni, y Kośćielny przy Orgánách miech, odyma ſię, gdy go podnioſą, *elatus inflatur*: ták człowiek według słow S. Innocentego Papieżá: gdy czymśi zoſtánie, iużći drugich ma zá nic: nie ſtárá ſię żeby był przygodny, tylko pokázuie: że godny: *in ſuperbiam extollitur, non curat prodeſſe, ſed gloriatur,*

Cret. Or. 2. in ann.
* *Tit. 2.*
* *B. Alb. Mag. ſupr. Miſ. c. 192.*
* *S. Ioan. Damaſc. orat 3. de Aſſumpt.*
L. de lau. Virg.
Revel. S. Brigit.
tr. de vi-

tur *præesse*. A kiedy to ieszcze miedź złotem, wełná iedwabiem, głaz dyamentem zostánie: chłop gdy spánoszeie, wnet zánimuszeie; ták mowi S. Chryzostom: *Quando quis ex humiliori gradu ad dignitates assumitur, faciliùs in superbiæ infamiam effertur*. Claudianus pisze: że nic gorszego, iáko Pan zubogiego: *Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum*; naywięcey ten dogará człowiekowi, komu niedáwno źimno było w pięty. Według słow S. Innocentego: że mu rogi urosły: rozumie iż nimi bość powinien, zda mu się że wszytkich mądrośćia, cnotą celuie, iż nád nimi pánuie: *præsumit se meliorem, quia crevit in superiorem*: przeszła przyiáźń ma sobie zá sromotę, do wczorayszey nie zna się znáiomośći, stárych lekce waży kompánow, bokiem biie, gorą pátrzy. Przeczuwał to ktoś z przyiaćioł Fráńćiszka Symenzá, Arcybiskupem Tolossanskim obránego: że gdy do niego tenże Symenez pisał, oznaymuiąc o fortunnym sukcesie swoim: odpisał mu ná to. Cieszę się że ćię Bog wywyższył, y oráz żałuię, że trácę przyiáćielá. Oycáć to rodzonego, mizerny niegdy węglárczyk zostáwszy Krolem, iákby nie znał; spytány od tegoż Oycá: nie znász mnie to synu? odpowiedźiał: iákże ia mam ćiebie znáć? kiedym y sam śiebie nie poznał. O! nie poználi się owi pogáńscy Monarchowie, że się bydź ludźmi zápomniawszy, zá Bogow poczytáli. MARYA ináczey: żeby co godnego byłá, żeby iákakolwiek zásługę przed Bogiem miałá, tego do śiebie nie znáłá: *Quam vocavit Angelus Dominam, ipsa se recognoscit ancillam*. Ztrworzyłá się MARYA *in sermone ejus*: á czego? powiádá Aloysius Novarinus, iż tego: *że ią pochwálono*: *turbatur, quia laudibus extollitur*; toż twierdzi Richardus *à S. Laur*. *Turbata, quia audivit se laudari*. I dáie rácyą: że kto ma prawdźiwą pokorę, ten chwały wstydźi się y lęká; á S. Grzegorz Papież powiáda: że nie masz ćięższey męki ná spráwiedliwych, iák gdy ich pánegiryzuią: *laus sua justos cruciat*. S. Augustyn Orátorom, co go pod Niebo wynośili, ludźiom co go chwálili mowił: *Laudes istæ gravant nos potiùs, & in periculum mittunt; toleramus illas, & tremimus inter illas*; *Te pochwały obćiażáią nas raczey, y ná niebespieczeństwo náráżáią: słuchamy ich, á drżemy między niemi*. S. Grzegorz Nissenski, o S. Ephremie Syryiczyku pisze: że ten, gdy go chwalono, umierał: zárázná niego alterácye, ognie, poty, mdłośći biły. Ták káżdy wzgardźićiel świátá, mowi S. Grzegorz: *Cor veraciter humile, bona quæ de se audit, aut minimè recognoscit: & quia falsa dicuntur, metuit &c.* Ták Nayśw. Mátká: *turbatur, quia laudibus extollitur*. A Lyran powiádá:

[Margin notes: *lib. cond. hum.* — *Hom. 30. in Ioann.* — *Luca. 1. in Eutrop.* — *L. de contemp. müd* — *Beierl. tit. bon. Gotscalc serm. 17. part. æstiv. lit. c.* — *in 1. Luc. libr. 4.* — *26. mor. c. 24.* — *serm. 5. de ver. Dom.* — *21. mor. cap. 5.*]

powiada: że się to niespodźiewáney nigdy nowiny przelękłá: *Quia nihil mirabiliùs verè humilibus, quàm sua exaltatio. Bo pokornym nic dźiwnieyszego, nic strasznieyszego, iáko ich wywyższenie.* Ták MARYA lęka się honoru, co drudzy o honor się boią: *Expavescit Virgo*: lęka się iák kto słaby ćiężaru, iák nieudolny prac, iák nie serdyt, y nie duż bitwy, iák niegodny godnośći. Iák S. Bernardyn Seneński powiáda: miarkuie MARYA, Boską Wielmożność, y swoię nikczemność: *DEI Majestatem, & suam nihileitatem.* S. Bernard mowi: *DEI Mater eligitur, & ancillam se nominat: rara virtus humilitas honorata: Mátka Boska zostáie, á służebnica się tytułuie: rzadká cnotá, pokorá w godnośći.* Dźiwuie się tey pokorze S. Bonáwenturá mowiąc: *O mira & profunda humilitas MARIÆ! Gratiâ plena dicitur, in Matrem DEI assumitur, cunctis creaturis anteponitur, in his tamen mirâ humilitate deprimitur. O dźiwna y głęboka pokora! łáski Bożey pełna názwána, zá Mátkę Boża obráná, nad wszytkie stworzenia wyżey osádzoná, á z tym wszytkim dźiwnie uniżoná.* Co uważaiąc Richardus, mowi: że MARYA, im godnieysza, tym w pokorze cudownieysza. *Quantò virtutibus præeminentior, tantò in humilitate mirabilior*; to sztuká, że Bogu przyięmnieysza: iák mowi S. Bernard; że się z Pánieństwa Bogu podobáłá, z pokory Mátką iego zostáłá: *Virginitate placuit, humilitate concepit.* Ná táką uniżonośći dolinę spłyneły łáski Boskie; kleynot nieoszacowány Syn Boski: *terras in imas decidens*: tey się dał ználeść, co nisko pátrzyłá; tey dał wszytko, co się zá nic miała; *Quia respexit nihileitatem.* mowi S. Laurenty Iustynian: *sicut non patitur natura vacuum, quin illud repleat: sic nec gratia humilem, quin illi se infundat.* 3. Ze MARYA wierná Boská, *Virgo fidelis.* Moyżeszowi nie mogło się w głowę zmieśćić, iák to miał Izráelitow z niewoli wyprowádźić: nádysputował się z P. Bogiem; Zácharyasz z rozumem człowiek, Anioła przy Ołtarzu widząc y słysząc: á dowierzáć nie chćiał; Sará Abráhamowá ustną deklárácyą od P. Bogá miałá: że choć stára, porodźi syná, á z tego się śmiała: *risit Sara.* MARYA lepsza Bogu byłá: że iego dobroći, wszechmocnośći wierzyłá: iák iey to Elżbietá przyznałá: *Beata quæ credidisti.* 4. Ze MARYA posłuszna. Nie mowi: oto wierna, oto kocháiącá Bogá; ále, oto służebnicá Páńska. A mowi dla tego: *ut ostenderet se magis gloriari in obedientia, & paratissimo consensu, quàm titulô maternitatis: áby pokazałá, że zá większy honor, ochotne posłuszeństwo, niż tytuł maćierzyństwa miałá,* pomniąc co mowi Pismo: *iż lepsze posłuszeństwo, niż z ofiarámi*

Hom. 4. super. Miss.

L. 4. de Laud. V.

L. 3. de Humilit.

Rutil. Benson.

C nábożeń-

1. Reg. 15 *nábożeństwo. Melior est obedientia, quàm victimæ.* S. Thomasz de *Villanova* ták słowa Nayświętszey Mátki czytá: *Matrem*
Con. 1. de Annunt. *me futuram Angele dicis, ego ancillam me esse cognosco: Quia ancilla Domini sum, ejus voluntati non obsto: Mátka mnie przyszła Aniele zowieß, á ia się służebnica bydź baczę: iżem służebnica Páná moiego, nie sprzećiwiam się woli iego.* Hugo Kardynał dowodźi práwdźiwego posłuszeństwa z słow MARYI: że się nie do swoiey, lecz do Boskiey woli, nie do swego, lecz do Anielskiego stosuie słowa. *Fiat mihi secundùm verbum tuum.* Nie po Pharyzeysku, co się komu podoba, nie co Bog roskazuie:
Mat. 23. *Decimatis mentam & rutam &c. Et reliquistis quæ graviora sunt legis;* nie ták, iáko ktoś o śpiewákách swego wieku nápisał: że kiedy trzeba, tedy im kłániać się było, prośić, płáćić, żeby záśpiewali: kiedy ich fantázya, prośić żeby przestali: *omnibus hoc*
Mart. *vitium est Cantoribus, ut nunquam inducant animum cantare rogati, injussi nunquam desinant;* nie ták iák owo słudzy: káżdy nie kontent, że w drogę, choć naylepsza, gdy muśi; według o-
Val. Max. 2. 1. wego: *Quidquid imperio cogitur, exigenti magis quàm præstanti acceptum refertur.* Choćby strzały z Nieba lećiały, rad iedźie, gdy mu się podoba: według owego: *volenti non fit injuria;* gdy iego wola, y robić mu roszkosz; gdy Pan każe, y iść utrápienie: *quia præceptum Domini.* Powiada Hugo, że ták ludźie: słucháia y czynią, co im się podoba; co się podoba komu, á trzeba to wykonać, nárzekáią: *in his quæ sibi placent, obediunt, in alijs murmurant.* Idźie ten y ow do kieliszká, do kart: &c. ná záwołánie: do Kośćioła, do roboty, usługi, nie gotow y ná prośbę; do táńcá iáká táká, nic to choć gwałtem pociągną: *trahe me curremus;* do práce ach niewola! choć pię-
Virg. 1. Georg. knie prosza: *grave servitiũ, tàm duros passa labores.* Zá mąż, iák wola rodźicow, corka posłuszeństwa, niech ták będźie, iák oycze y mátko roskáżesz: *custodiam mandata tua:* do Zákonu iák wolá Boska, muśi ták bydź, że ináczey nie może. MA-
Ser. 3. de Assumpt. RYA w woli swoiey nie swoiá, wszytká Boská: mowi Gverricus Opat: *Ipsa voluntatem Patris in tantùm faciebat, ut de ipsa prædiceret: vocaberis voluntas mea in ea.* A ieśliż Iozue posłuszny, y
S. Ephrem Syr. przeto sukcessor po Moyżeszu: *perfectâ obedientiâ promeruit, ut Moysis successor fieret:* y przeto ták możny, że mu słońce ná roskaz stánęło, że BOG swego posłusznego usłuchał: *Obediente DEO voci hominis;* dopieroż MARYA: mowi S. Ambrożу: że ná iey głos wyskoczył P. IEZVS, stáwszy się máleńki,
de instit. c. 7. wprzod posłuszny, niźli národzony. *Ad vocem MARIÆ exultavit infantulus, obsequens antequàm genitus.* Rupertus Opat

uważa-

uważaiąc koncept Pisma S. iák włos szyiny Oblubienice niebieskiey zránił serce Oblubieńcowi: y zaś obuwie Iudythy porwało oczy Holofernesowi, ták dyszkuruie: *Quid crine gracilius? quid humilitate subtilius? Crinis vix comparet, humilitas vix consentit, quod computari possit inter homines. Quàm debilibus armis devincitur fortis, Dux! &c.* *Co nad włos ćienszego? co nad pokorę subtelnieyszego? włos ledwie się da widźieć, pokorny ledwie uznaie, że on iest człowiekiem. O iák słábe oręże obuwie, mocnego Wodzá zwyćiężyło!* MARYA miawszy włos szyie swoiey, to iest pokorę, y obuwie, to iest posłuszeństwo, gdy to wymowiła: *Oto służebnica Páńska, niech mi się stánie według słowa twego:* słowá swoie niewinnośćią, uniżonośćią, powolnośćią, w uszách BOGV osłodźiła, serce iego Boskie, nimi zrániła, zniewoliła, zwyćiężyła, Syná Boskiego pod moc swoię iákby też podbiłá, *erat subditus illis.* A nádewszytko zásłużyła MARYA: że wBogu cáły národ ludzki serdecznie kocháiącá byłá. Co S. Bonawentura opisuiąc cnotę S. Oycá Fránćiszká: że ieszcze młodziuchny, á iuż rad iałmużnę dáwał, osobliwie kiedy kto dla miłośći Boskiey prośił; y uczynił Fránćiszek *votum*, żeby dla tey miłośći, ile mogł, nic nigdy nie odmowił. Powiáda Seráficki Doktor: że to tám iuż ogienek miłośći Boskiey w owym niewinnym był serduszku: *igniculus Divini amoris.* To MARYA: że prośiła, áby nie umarłá; pokiby Pánny Bogárodźice nie oglądáłá: iuż tá proźbá z wielkiey miłośći zbáwieniá nászego pochodźiłá. Iákoż powiada *Arnoldus Carnotensis*: że Chrystusa y MARYI iedno Ciáło, ieden Duch, iedna, á niepoięta przećiwko nam miłość. *Vna est MARIÆ & CHRISTI Caro, unus Spiritus, una Charitas.* Powiádá S. Piotr Dámiani: że nas tá Matká kochá miłośćią niezwyćiężoną: *amore invincibili.* S. Bernard świadkiem: że tá zbáwienia nászego okrutna miłośnicá tego prágnęłá, o to coraz serdecznie wzdycháłá, o to BOGA we dnie y w nocy goraco prośiłá: żeby odkupieniá świátá doczekáłá: y że się ná Máćierzyństwo Boskie, z boiáźniąc iáko pokorna, lecz y z ochotą iáko posłuszna ofiarowáłá: *Ecce ancilla Domini:* wielki to afekt cálemu pokazáłá świátu. Mowi *Marcus Vigerius*: że MARYA, gdy te słowa: *Błogosłáwionáś ty między niewiástámi* usłyszałá, ták sobie pomyśláłá: niechcęia inszych, do tego szczęśćia wyprzedźić, nie pretenduię żebym nad nich lepsza byłá; oto ieżeli wola Boska, niech ták będźie, żebym się im przysłużyła: *Non ego me cæteris præfero ad obsequium, quibus ut prosim, fiat mihi &c.* S. Bernardyn Seneński powiada: że MARYA gdy to rzekłá: *Oto słu-*

Cánt. 4.
Judith. 16
T. de lau. Virg.
In decachor. Chorda 1.
Tom. 3. ser 6. art. 2. c. 2.

żebnicá Páńſká &c. per hunc conſenſum in Incarnationem, omnium Electorum ſalutem viſceroſiſſimè expetijt: *przez to zezwolenie ná Máćierzyńſtwo Boſkie, ſerdeczne zbáwienia wſzytkich wybránych, prágnienie wyráźiłá, y oſobliwym ſpoſobem, temuż narodu ludzkiego zbáwieniu ſamá ſię poświęćiłá*; ták, że od owego momentu we wnętrznośćiách ſwoich, iáko prawdźiwa Mátká náſzá, wſzytkich nas nośić poczełá: *ut extunc omnes in ſuis viſceribus bajularet*. Rychardus twierdźi: że MARYA uſtámi rzekłá: *Niech mi ſię ſtánie według ſłowa twego*; á ſercē: niech ia będę Mátka, áby oni byli ſynámi: *Fiam Mater, ut ſint ipſi filij*. A nie máćierzyńſkie to słowo? á nie dobre to słowo? *Verbum bonum*. Niech ſię ſzczyći Iákob Pátryárchá, że mu rzekł Oćiec błogosłáwiąc:
Gen. 27. *Det tibi DEVS de rore Cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini*: Niechći BOG dá z roſy Niebieskiey y z tłuſtośći źięmie, obfitość chlebá y winá: niechći służą ſynowie Mátki twoiey; nam więcey Marya mowiłá, kiedy nam ſynámi
1. Ioan. 3. Boskimi zoſtáć ſerdecznie życzyłá: *ut filij DEI nominemur & ſimus*. Piękny tráfunek w Kápłáńskich Páćierzách: że pod czas Adwentu, ná Iutrzni Niedźielney, w trzećim Nocturnie drugá Antyphoná ták ſię záczyná: *MARIA dixit, MA-*
Pſal. 19. *RYA rzekłá*: A coż rzekłá? oto náſtępuie Pſalm: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen DEI Iacob &c. Niech ćię wyſłucha Pan w dźień utrápienia, niech ćię okryie Imię BOGA Iákobowego; niechći ześle pomoc z świątnice, y z Syonu niech ćię broni*. A kiedyż nam to Nayśw: Matká ták dobre dáłá słowo? Wiemy dźień, że dwudźieſtego piatego Marcá,
a S. Athanaſ. qu. 17. ktorego Adam ſtworzony [a]; iedni powiádaią, że o pułnocy,
b Aloyſius Novar. n. 962. [b] funduiąc ſię ná owych słowách Piſma S. *Sap*. 18 *Dum quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus, de cœlo à regalibus ſedibus proſilivit. Gdy naywiękſze wſzech rzeczy było milczenie, y noc w biegu ſwoim w puł drogi miała, wſzechmocne ſłowo twoie z Nieba, z krolewſkich*
c Franc. Mayron. Pſalm. 98. *ſtolic ná źięmię zeſzło*; drudzy twierdzą [c] że ráno: według tego co mowi Prorok: *Repleti ſumus manè miſericordiâ tuâ*; Trzeći twierd Petrus Caniſ. lib. 3 de Deipar. c. 3. dzą, co y náſz S. Bonáwenturá przyznáie: [d] że wieczor, według słow Proroká *Zach*. 14. *Et in tempore veſperi erit lux*: Według Piſma S. *Gen*. 4. iuż nie Abráhámow, ále Boski Poſeł, pod wieczor, iuż nie dla Izáaká, ále dlá Boskiego Iedynaká z tą śliczną kontráktował Rebeką: *juxta puteum, veſpere*; pod wieczor do tey miſtyczney Arki, miſtyczna Gołębicá Duch Przenayświętſzy, z roſzczką oliwną, ze znákiem pokoiu, z Słowem
Gen. 8. przedwiecznym záwitáł: *venit ad veſperam portans ramum olivæ*.

Olivæ. Exodi 16. Deklárował Moyżeſz Izráelitom dobrą ná wieczor nowinę, *veſpere ſcietis quod Dominus eduxerit vos.Nũ.*28. y indźiey ták ráno iák y wieczor, ćiż Izráelitowie niepokálánego Báránká, *Agnum immaculatum*, hoyną BOGV oddawáli ofiárę: *juge Sacrificium*: czego Syn Boski, aczkolwiek niewdźięcznemu narodowi wdźięczen, ſam ſię nam pod wieczor ofiárował: *Jemetipsũ obtulit.* Hebr. 9. Czuwáło ſerce Dawidowi, że w iego pokoleniu to ſzczęśćie świát potkáć miáło; y że pod wieczor: wieczorną ſwoię wielce promowował dewocyą. *Dirigatur Domine oratio mea, &c.* Pſal. 140. *elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Dan.* 9. Miłego gośćiá Gábryelá Archániołá z reſponſem z niebá miał Prorok, pod czas ofiáry wieczorney: *in tempore ſacrificij veſpertini.* Rzeczemyli z niektorymi Doktorámi SS. y tłumáczámi Piſma B: wieki doczeſne dniem iednym mierzáiąc: że od Adámá do Noego, świátu świtáło: od Noego do Abráhama, dopołudnie zeſzło: od Abráhama do Moyżeſzá, południe ſię odpráwiło: od Moyżeſzá do Chryſtuſa, pułodwieczerz zbiegł: y będźiemyli, według Páwłá S. 1. *Cor.* 10. według S. Iáná. 1. *Ioan.* 1. według Orygeneſa; *Hom.* 1. *in Gen.* według Doktorá Anielskiego mowili: że Chryſtus ná ſchyłku świátá, w ſam wieczor wieku ninieyſzego przyſzedł: *Venit ad vitæ veſperam.* In Hymn. Verb. ſupern. Y to dobry wieczor, á z áfektu Máiki: mowi *Durandus* z W. Bedy: L.5.C.9. *Magnificat cantatur ad Veſperas: quia ipſa Veſperá mundi ſuo aſſenſu, mundo ſuccurrit perdito: Magnificat ná Nieſporze w wieczornym Obrzadku ſpiewamy: że tá ktora Magnificat wykrzyknęłá, w ſam wieczor świátá, ná rátunek iego zezwoleniem ſwoim ſtánęłá.* Kiedy rzekła te słowa, *Oto ſłużebnicá Páńſka: &c.* tedy Słońce ſpráwiedliwośći w to morze łask Boskich zápádło: *Candidus Oceano nitidũ caput abdiderat ſol:* Blaſius. Madr. áżeby ná Horyzonćie náſzym z iáſnymi dobroći ſwoiey weſzło promieńmi. *aſcendit qui deſcendit;* Eph. 4. tedy Pan w karániu świátá prácowity: *præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis:* Iſ. 33. do tego pokoiku ná ſpoczynek poſzedł: *requievit in tabernaculo meo;* Eccl. 24. tedy ná miſtyczny, światłośćią nieſtworzoną nápełniony Xiężyc: S. Germ. hom. de Nat. V. *Luna plena MARIA,* zbáwienna grzeſznikom koleyná, świat oświecáć przyſzłá: *ad illuminandum peccatores:* Idiot. p. 14 contem. 12 Teráz z Catullem záwołáć mi potrzebá: *Veſper adeſt, conſurgite:* Wieczor przyſzedł powſtáńćie w nádźiei. Tenći to ſzczęśliwy Wieczor, ktorego miłośierdźie zeſzło ſię z prawdą: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi:* Pſal. 84. ziśćił BOG co obiecał: *Sicut locutus eſt ad Patres noſtros;* Pſal 44. miłośierdźie rzady záczęło: *miſerationes ejus, ſuper omnia opera ejus.* Tenći to Wieczor, ktorego ſię ſpráwiedliwość z pokoiem

 koiem

Psalm. 84. koiem pogodźiłá: *Iustitia & pax osculatæ sunt*. Ten Wieczor
ktorego BOG z náturą ludzką, w śćisłą y nierozerwáną wszedł
S. Athan. in symb. ligę: *DEUS & Homo unus est CHRISTUS*. A ieżeliż między
Iuliuszem y Pompeiuszem Cesárzámi, między Philippem II.
Plut. in Cæs. Engelgr. Hiszpáńskim, y Henrykiem II. Fráncuskim Krolámi, zá małżeńską z Corek Colligácyą, pożądána nástąpiłá zgodá: dáleko więcey zá Hypostátyczną Bostwá z Człowieczeństwem
Sup. Lit. Laur. Vnią, zá osobliwą pokoiu táiemnicą: iáko mowi *Iustinus Miechoviensis: Incarnationis mysterium, pacis sacramentum est*. Ten
ći to Wieczor, ktorego Bog samemi práwie gromámi, piorunámi, ludzkiemu narodowi groźny, teraz delikátną upadł mu
Eccl. 42. rosą: *Ros obvians ab ardore*. Tenći to Wieczor: ktorego nam
Is. 55. złoty łask Boskich spadł rzęśisto deszcz: *Descendit imber*. Ten-
Gen. 3. ći to Wieczor, ktorego BOG przeklętą niegdy źiemię, *male-*
Psálm. 84. *dicta terra*, teraz pobłogosłáwił: *Benedixisti Domine terram*.
Teraz pádoł płáczu, stał się Ráiem roskoszy: mieysce wygnánia,
Apoc. 20. Oyczyzną samego BOGA *Ecce Tabernaculũ Dei cũ hominibus*. Tenći to wieczor, ktorego: iák niegdy Ester Zydow, ták
nas MARYA, iáko śieroty Páni ná opiekę, iáko mizerne dźiatki mátká ná rękę, iáko żebrakow Dobrodźiká, ná swoie stá-
S. Fulbert. serm. 1. de Nat. V. ránie wźięna. *Opitulatrix iustorum & peccatorum*, Ten Wieczor
ktorego Mądrość, dobroć, wszechmocność Boska, fundáment
Prov. 10. zbáwienia nászego w niepokálánym Zywoćie założyłá: *fundamentum sempiternum*. Precz tu choć święte Proroká ukoro-
Psálm. 29. nowánego słowá. *Ad vesperum demorabitur fletus*: pod wieczor
zábáwi płákanie: *Post gaudia luctus*: po śmiesznym śniadániu,
po wesołym obiedźie, łzámi osolony podwieczorek: *risus &*
gemitus. Podwieczorek miłośći Boskiey: *Cibus ut faciam vo-*
Psalm. 50 *luntatem Patris*, wszelką nam przynośi poćiechę, *Gaudium &*
lætitiam. Niech kto chce przeklina swoiego nieprzyiaćielá,
choć z Pisma Swiętego: żeby tego wieczorá, nocy nie doczekał: żeby, nim słońce zándźie skámieniał: *Vespere decidat &*
Psalm 89. *induret*. Nie dopuśći B O G tego; bo się ná to wćielił, żeby
Psálm. 28. błogosłáwił człowieká mizernego: *Dominus benedicet populo*
suo in pace. Niech drápieżni fortun ludzkich szárpacze, żárłocy dusz ludzkich szátáni, iák wilcy pod wieczor, cáły dźień
się wymorzywszy, owi ná pracą cudzą, ći ná zbáwienie násze,
Sophon. 3. kłápáią żębámi: *lupi vespere*; my się ich nie zlękniemy: bo że
nam dobry Pásterz dźiś z Niebá záwitał, ták mocno wierzemy. Niech przepádną *Siculæ Vesperæ*, Sycylijskie Nieszpory Fráncuzom nie miłe: że Roku 1281. Sycyliánie zmowiwszy
się, iák uderzą we dzwony ná Nieszpor, káżdy gospodarz po
swoim

ſwoim żołnierzu Fráncużie: w godźinę po Miáſtách, po wśiách, do ſzczętu wſzytkich wyrznęli. Dźiś Páleſtyński Nieſzpor, zá Wćieleniem Syná Bożego ſzczęśliwym ſię MARYI z Aniołem, ná ożywienie narodu ludzkiego, záſzczyca zmowieniem. Niech powiáda Poetá: że kogo słońce wſchodząc ná Máieſtaćie, Stolicy, krześle, káthedrze dumnego záſtáło: tego odchodzac, pod łáwą, czyli tám ná márách, drobnego odeſzło: *Quem dies vidit veniens ſuperbum, hunc dies vidit fugiens jacentem*. Nieborak co miał dobry dźień, to záś nie dobry wieczor, *poſt gaudia luctus*, po iármarku zły targ, *ad veſperum fletus*. Ze złym zła godźiná: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*; z IEZVSEM y MARYĄ ſzczęśliwa wieczność: *non habet amaritudinem converſatio illius*; zá chwieięli ſię, to mnie Oycze, to mnie Mátko, żebym nie upadł chwyćiſz, *tenebit me dextera tua*. Dźień wieku człowieká w nocy, iákoby nie żył gdy ſpi: *Dulcis & alta quies, placidæq; ſimillima morti*. Dźiwne źwierzę, ráno o czterech, w południe o dwu, wieczor o trzech nogách; świta dźiećięćiu, czołga ſię ná bájuku; dorosłemu południe zá páſem, ieść ſię y śiłá rzeczy chce: *amor ardet habendi*: człowiek zdrow ná ſwoich nogách; mierzcha ſtáremu, fáluie wzrok, ćiemnieie cerá, noc śmierći w progu, **ſenibus in januis*: toż o trzech nogách, bo o kiju: *Veſpere tripes*. Názwáłá kiedyś mátká Tobiaſzá młodego kiiem, to ieſt podpora ſtárośći ſwoiey, *baculum ſenectutis*. Oſtátniaż to w człowieku, choć w ſynu rodzonym nádźieiá: o ktora y BOG ſię gniewa: *Maledictus homo, qui confidit in homine*; y nádźieia myli: *fallitur augurio, ſpes bona ſæpe ſuo*. Ni ćień owego bluſzczu *Ionæ*. 4. pod ktorym Ionaſzowi upał słoneczny dopiekł: *percuſſit ſol ſuper caput Ionæ, & æſtuabat*; iák drzewo ná ktorym słoń zwykł nocowáć: poderzną drzewo, brátá, ſwátá, á choć y Potentátá, ieżeli nie śmierć, nie kazus, to inſzy duch nápádnie: *mutabitur ſpiritus*: aż ty ná nim, ná twoie nieſzczęśćie polęgnieſz: *& corrues*. Vfność twoiá, iák złota ſtátuá Nábuchodonozorá ná gliniánym fundámenćie, upádnie: *ruet labili fundamine nixa*. Łáská Páńská, pomoc przyiaćielska, ni trzćinna podporá, pokić właſney mocy ſtáie, poty ſię trzymaſz; iákże z nog fortuny y zdrowia ſpádnieſz, przepádnieſz: *Intrabit manum tuam & perforabit*. Spárzył ſię Amán ná ſwoim Aſſweruśie, Seiánus ná ſwoim Tyberyuſzu, Eutropiuſz ná ſwoim Arkádyuſzu; ſtał ſię Monárſze większa ſola w oku, niźli był pieśćidłem w ſercu: *ut majus eſſet odium amore quo eum dilexerat*. Zápłákał ſam ná ſiebie Károlá V. Dworzánin: że

Pſalm. 119. *Sap. 8.* *Pſalm. 138.* *Virg. Æn. L. 6.* *Boët. L. 3. de conſl.* **Gverric.* *Jer. 18.* *Ovid. Ep.* *Hab. 1.* *Oſ. 4.* *Iſai. 36.* *Ex 2. Reg. 13.*

D2 wiek

wiek ftráćił ná służbie tego Potentatá, ktory mu y kil-
Engel. in Domin. 1. post Pent. ku godźin życia przedłużyć nie mogł: *nec potuit pretiô vel bre-
Plut. in Brut. ve tempus emi.* Záwiodł śię Iuliusz Cesarz ná áfekćie Brutusá,
miásto obrońce miał z niego zaboycę: *Et tu Brute.* Nie ie-
den z rodźicow, spodźiewáiąc śię u dźiatek mieć roskoszy, for-
tunę im puśćił: *dedit omnia sua*; á potym wypchnięty, cudze
Zach. 9. kąty poćieráć, żebráć chlebá kawałka muśiał: *quoniam confu-
sa est spes ejus.* Bog nádźieiá, druga po nim MARYA, *spes
1 Mach. 2. altera Virgo,* á kogo omyli? Ey mowi Pismo: *Omnes qui spe-
Or. ad B. V. M. rant in eum, non infirmantur*: mowi S. Ephrem: *MARIA spes no-
stra securissima.* Nikt śię nie záwodźi, nikt nie szwánkuie, kto
śię ná tych nádźieiách funduie.

Dobry wieczor po Włosku *Bona sera*: co po łáćinie biorac,
tłumaczy śię ináczey: dobre rzeczy nierychłe. Mowić S. Au-
gustyn: *Pœnitentia sera, rarò vera: Pokutá nierychłá, rzadko prá-
wdźiwa*; przetrzymany áppetyt do dobrego nie służy: *intervallô
perit fames.* Co pisze Berchoryusz: że iáko podrożny naylepiey
ku wieczorowi, przed nocą ućiekáiąc, dąży; iáko owcá naysmá-
czniey ku zmierzchowi ie, *in fine velocior motus*: tákby bliższe-
mu śmierći człowiekowi sporzey postępowáć w cnoty, chćiwiey
pokármu słowá Bożego, łáski Bożey prágnąć: stáry popraw ży-
Horat. 2. Epist. wotá twoiego: *tempus abire tibi*; to śię zbija rácya Mędrcá, ktory
Prov. 22. mowi: *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non rece-
det ab ea*: Co z młodu wiśieć, y ná stárość nic dobrego: nowa
skorupká nápoiona dźiekćiem: y gdy śię stárzeie, bálsamem nie
Iob. 20. będźie pachnęłá: *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus.*
O wieleż y tákich MARYA wielowładna swoią instáncya sál-
wowáłá; co Synowi trzebá było potępić, to Mátká nie dáłá:
In Prolog. ad B.V.M *Sæpè quos justitia Filij potest damnare, Matris misericordia liberat*:
A dźiś to tey powagi Mátká u Syná nábyłá: *Materna in DE-
VM authoritate pollens.* O wieczor szczęśliwy! 2. *Mach.* 15.
że Izráelitowie Nikánorá wielka potęgę cudem Bożym zwy-
ćiężyli: wdźięczni Boskiego dobrodźieystwá, ślub uczynili,
żeby ow dźień wiecznymi święćili czásy: *Statuerunt nullo mo-
do absq; celebritate præterire.* O iákby nam dźień dźiśieyszy,
wieczor ninieyszy święćić! iákby nam tryumfowáć! iákby nam
BOGV dźiękowáć, iákby nam z samego Swiętego budowáć śię
Anton. de Balinghen in Kalend. Deipar. 15. Mart. Aniołá! o ktorym niektorzy powiádáią: że z wielka rewe-
rencyą klęcząc, swoię Poselska odpráwował funkcyą: ze BO-
GA Wćielonego, sługá Páná, w żywoćie Nayświętszey Mátki
ádorował. Iákby nam náśládowáć S. Kátharzyny Seneńskiey;
w piątym Roku dźiećiná, á iuż po schodách chodząc, ná ká-
żdym

żdym gradusie uklękáiąc, Pozdrowienie Anielskie mowiłá; iákby nam náśladowáć Swiętey MARYI Ogniácenskiey, ktora codźieńnie tyśiąc sto rázy ná koláná upadáiąc Nayświętszą Mátkę pozdrawiáłá; iákby nam sobie powińszowáć, że Mátkę pełną łáski, że błogosłáwioną między niewiástámi mamy: B. Owoc, B. żywotá od niey odbieramy: *IESVM Benedictum Fructum*. Maią to Katolicy pobożni: że przez śiedm lat, ten dźień, ktorego Swięto dźiśieysze przypádło poszczą: dla tego, że zá ten post dźień śmierći swoiey wiedźieć máią. O gdyby bez interessu! dla tego sámego, że wiemy, w ktory dźień uczestnikámi żywotá nászego Páná IEZVSA, iesteśmy uczynieni *de morte translati ad vitam*. Pisze *Martinus Navarrus*, o pewnym zgromádzeniu: że gdy wszyscy ná te słowá: że syn Boży stał się Człowiekiem, nisko kłániali y klękáli, ieden z nich nie dbáł, y stał iáko koł; tedy mu dyabeł dał w gębę, mowiąc: á czemu się nie schylisz niewdźięczniku, czemu nie upádniesz ná koláná? gdyby to był BOG dla nas uczynił, tedy byśmy mu zá to nieustáiacą oddawáli czołobitność. A my też AA. czy wdźięczni tego dobrodźieystwá? iák był wdźięczny S. Ludwik Krol Fráncuski, że do tego Swięta o chlebie y wodźie pośćił: że do Loretu, ile mogł, pieszo odpráwował drogę; iák byli wdźięczni inni Swięći, ktorych tu wyliczyć niepodobna. Iák Kośćioł Swięty Kośćiołem, ták wiekuie u Chrześćian Anielskie Pozdrowienie, z korym się pozdrowienie Swiętey Elżbiety łączy. Zá Celestyná I. Papieżá, pod czás *Concilium* Epheskiego Roku 431. przydano: *Swięta MARYA Mátko Boża, modl się zá námi &c.* Ażeby to Pozdrowienie w codźiennym u wszytkich było zwyczáiu: Grzegorz IX. Papież, pod czás niezbożney Fryderyká II. Cesarzá ná Kośćioł S. fakcyi, y persekucyi náznáczył: żeby co poránek, á osobliwie co wieczor po Kośćiołách dzwoniono, y żeby Katolicy ná troie we dzwon uderzenie poklęknawszy, mowili troie Pozdrowienia Anielskiego. Vstał był ten święty zwyczay: ale go S. Bonáwenturá, pod czás *Concilium* Lugdunskiego, zá Grzegorzá X. swoią uśilną promocyą wznowił; żeby osobliwie po Komplećie Pozdrowienie Anielskie mawiano; y żeby po trzy kroć codźieńnie we dzwon pod wieczor uderzono. Y odtąd po Kośćiołách Kátolickich tá chwalebna trwa modá. Gdźie oprocz wieczornego dzwonienia, y ránnieysze zá pobożnym Katolikowi zwyczáiem * z Ordynácyi Grzegorzá IX, wźiętym, codźień się tákże odpráwuie. Południeysze zás Kalist III. wzywáiąc ná pomoc Nayświętszey Mátki przećiwko

Raymund. in vit. eius Sur. tom. 3 23. Iun.

Ferd. Castel. Paris.

Odor. Ray. Ann. 1239 à N. 29

Petr. Can. L. 3. de Deip. c. 3.

**Beyerlin. t. 5. L. m. Platina Phil. Briett.*

Turkom postánowił: Ludwik XI. Krol Fráncuski, Roku 1472. żeby się w cáłym Páństwie iego práktykowáło, mocno roskazał. S. Károl Borromeusz, choć podrożny, choć zła drogá, choć naywiększe błoto, skoro dzwon usłyszał, záraz z Kárety wysiadł, czyli też z konia zśiadł, y ná ulicy, y ná drodze klęknał, z wielkim nabożeństwem Nayś: Mátkę pozdrawiał. A masz też od nas Nayświętsza Máiká ten áfekt? á rádźisz wszyscy ten Anielski odpráwuiemy komplement? własnemu káżdego tę inkwizycyą polecam sumnieniu. Do ćiebie o Mátko! iák niegdy do Oycá syn márnotrawny káżdego grzesznika y moim też

Luc. 15. niegodnym supplikuię imieniem: *Fac me unum de mercenariis tuis*.Ześmyć zle do tąd służyli, żeśmyć Syná obráźili: pobierzże nas zá to w niewolą; żeśmy niektorzy bydlęce á nieludzkie przepędźili życie: (wszák dobra gospodyni bez bydłá się nie obeydźie:) niechże wszyscy twoim będźiemy Inwentárzem. Piekielna gospodyni u Poëtow Cyrces, ludźi w bydło y bestye przemieniáłá swoimi czárámi: Ty nas grzesznikow, srogie Lwy, mrukliwe niedźwiedźie, drapieżne wilki, obżárte wieprze, nieczyste kozły, wielowładnymi modlitwámi, obro-

Joan. 6. ćisz w ludźi: *Et erunt homines docibiles DEI*. Zle się miał Łá-

Luc. 15. zarz przed domem Bogaczá: *cupiebat saturari de micis &c. & nemo illi dabat*: przed Domem twoim á komu krzywdá? Wszák mowisz *Prov. 8. Beatus homo qui vigilat ad fores meas quotidie. &c.* Szczęśliwy człowiek, co u drzwi moich pilnuie codźień, y zostáie iák ná szylwáchu przy podwoiách wrot moich. Otoż y ia ná duszy Łázarz, y káżdy grzeszny stawamy, záśiadamy, zálegamy, przed tymi drzwiámi: *ad fores quotidie*: weyrzyi o Mátko miłośierdźia! *Illos tuos misericordes oculos ad nos converte.* Niech zá twoią Protekcyą teraz y w godźinę śmierći, *Bona sera*: Dobry Wieczor mamy. Amen.

Imprimatur.

M. BASILIVS PLASCZEWSKI *Sac. Th. Doctor & Professor, Canonicus Cathedr. Crac: SS. OO. Præpositus; S.R.M.S. Libr. Diœcesanus Censor, atq; interea Studij Almæ Vniversitatis Crac: Generalis*

R E C T O R.

A si ad stomachum vomitiones, si ad aluum, fortem purgationem, velut eam quæ in venis, per vrinas debere vacuari admonet, docens nos diuersos purgādi modos, variasque partes, quibus repurgari ille humor possit, prout in vna magis, quam in alia abundat parte, & prout ad hanc, non ad illam tēdere videtur. A liene autem vbi fomes, & minera huius febris, per patentem ductum (de quo tamē ambigitur, cum Auicenna velit esse venam stephanicam, seu coronariam dictā, & Gal. in lib. de vsu partium vas dicat esse breue, seu venosum a summo prope lienem ramo ad ventriculi fundum protensum) humorem melancholicum, cuius metropolis lien est, transmitti ad ipsum vētriculum, vbi maxime progresso morbo iam multū extenuatus fuerit, & natura superior, nemo puto inficias ibit. Ex hoc velim obiter intelligas alterius quæsiti solutionem, quoniam & quæ ab
B alijs affertur mihi non vndique placet, vtpote nimis communis, & quæ non tam quartanæ, quam quotidianæ etiam febri conuenire potest; ex qua nimirum causa in quartana appetitus ab initio diminutus sit, & post initium maximus, vt experimento constat, & docuit Hipp. 7. epid. exemplo Onesia nacti, & Polychari; respondetur enim a Mercuriali, & aliis, quia initio ventriculus oppletus est pituita, quæ appetitum hebetat, & qua consumpta, progressu febris, appetitus excitatur; Verum huiusce rei vera causa, ni fallor, est, quia progrediente quartana, humor melancholicus, qui iam incipit a natura expelli, a liene in vētriculū reijcitur, qui cum austerus sit, & frigidus adstringendo, & corrugādo ventriculi os, appetētiam excitat, quæ torpet ante commeatum humoris, propter causas non ita supra allatas; ex sola enim pituitosorum succorum consumptione anorexia
C quidē cessaret, sed nōn tā magna excitaretur appetentia. Qua propter puto ego Gal. imperare ea, quæ vomitum prouocant in quartana, vt per os quoq; melancholici humoris febrem producentis portio extra feratur, ideoque ad validum, etiam vomitorium ex veratro albo deuenit, quod forte nimis alicui videri posset, si de expurgandis solum humoribus pituitosis in ventre contentis intelligi vellet. Addamus, quod si Gal. ad expurgandas tantum vētriculi cruditates vomitorium in quartana imperasset, multo ante morbi statum id fecisset, nec coctionis notas expectasset. Præterea id factum ab eo esset, ante quam diuretica præscriberet, nōn post, quia cum diuretica calida sint, tenuiumque partiū, ideo non prius sunt adhibenda, quam prima regio dicta excrementis vndique expiata sit, ne secum illa rapiant, obstructionemque augeant. Confirmat nostram
D sententiam quod subiungit Gal. eos, qui ad vomitum nō sunt idonei, quales qui presso, angustoque sunt pectore quique vomere non consueuerunt, vehementius per inferiora purgandos esse, supplendumq; per infernum ventrem, quod per vomitiones negatum est. Nam & hæc clare indicant ipsum ad humorem melancholicum respicere, non ad crudos primarum viarum succos, quem pariter humorem deorsum semper ducendum esse vult, iuxta id quod supra ex eo, & Hipp. ostensum fuit, nisi tamen adeo feratur, quia tūc quo natura vergit, eo deducere oportet, quod miror non animaduertisse viros Clarissimos. Ad id vero, quod obijci posset, quartanarios multos liberari vomitibus pituitosis non melancho-

125
ſkich
wſzy
ili.

Mo

świętá MARYA M
NA MIES
℣. IEZU, MARY
Niech w ſercu &c.
℟. Amen.
℣. Boże poſpieſz ſię &c.
℟: Pánie pokwáp ſię &c.
℣. Chwałá Oycu,
℟. Iak byłá ná

H

Co
ley miłoś
ś miedzem
brámá *zona.*